

Bundel – Vergadering Algemeen Bestuur GSP van 22 december 2023

- 1 Opening en vaststellen agenda
 - 01 Agenda AB vergadering 22 december 2023
- 2 Mededelingen en inkomende stukken
- 3 Verslag van de vergadering van 13 oktober 2023
 - 03 Verslag AB GR Havenschap GSP, d.d. 13-10-2023 (1)
- 4 Zaken betreffende de GR Groningen Seaports
- 4.a Vaststellen programma van eisen controle jaarrekening 2023
 - 4a1 controleprotocol 2023
 - 4a2 Concept Interne controleplan GR Havenschap Groningen Seaports 2023 na bespreking met Eshuis en GR
- 4.b Tussentijdse financiële rapportage
 - 4b1 tussentijdse financiële rapportage 2023
 - 4b2 tm Q3 2023 – Resultaat GR
- 4.c Informatiebrief aan deelnemers inzake vervolg onderzoek “Economische ontwikkeling doorgrond”
 - 4c0 advies Informatiebrief aan deelnemers inzake vervolg onderzoek
 - 4c1 Brief gemeente Eemsdelta inzake adviesrapporten
 - 4c2 Brief gemeente Het Hogeland inzake adviesrapporten
 - 4c3 Brief provincie Groningen inzake adviesrapporten
- 4.d Vaststellen Lange Termijn Agenda 2024
 - 4d. LTA Gemeenschappelijke regeling Havenschap Groningen Seaports 2024 – 2025
- 5 Aandeelhoudersaangelegenheden
- 5.a Bedrijfsplan Groningen Seaports NV 2024 – 2028
 - 5a0 advies bedrijfsplan 2024 – 2028
 - 5a1 Notitie Bedrijfsplan 2024-2028
 - 5a2 Bedrijfsplan 2024-2028
 - 5a3 Aandeelhoudersbesluit Vaststelling Bedrijfsplan 2024-2028
- 6 Rondvraag
- 7 Sluiting

Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports

Ons kenmerk: 202312
Onderwerp: Agenda AB vergadering
d.d. 22 december 2023

Aan de leden van het Algemeen Bestuur van GR Havenschap
Groningen Seaports

Delfzijl, 8 december 2023

Geachte leden van het Algemeen Bestuur,

Namens de voorzitter nodig ik u hierbij uit voor het bijwonen van een vergadering van het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports, die zal worden gehouden op vrijdag **22 december a.s. van 09.30 – 11.00 uur** op het kantoor van Groningen Seaports, Handelskade Oost 1 Delfzijl.

De agenda voor deze vergadering luidt als volgt:

1. Opening en vaststellen agenda
2. Mededelingen en ingekomen stukken
3. Verslag van de vergadering van 13 oktober 2023 (ter vaststelling)
4. GR aangelegenheden
 - 4a. Vaststellen programma van eisen controle jaarrekening 2023 (Besluitvorming)
 - 4b. Tussentijdse financiële rapportage (informatie)
 - 4c. Informatiebrief aan deelnemers inzake vervolg onderzoek "Economische ontwikkeling doorgrond" (Besluitvorming)
 - 4d. Vaststellen Lange Termijn Agenda 2024 (Besluitvorming)
5. Aandeelhoudersaangelegenheden
 - 5a. Bedrijfsplan Groningen Seaports NV 2024 - 2028 (Besluitvorming)
6. Rondvraag
7. Sluiting

Verslag van de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports, gehouden op 13 oktober 2023 van 09.30 uur tot ca. 11.15 uur (inclusief besloten deel) op het kantoor van Groningen Seaports, Handelskade Oost 1 Delfzijl.

Aanwezige leden:

Provincie Groningen : A. Schmaal (voorzitter), D. Hoogers, H. Nieboer;
Gemeente Eemsdelta : J.A. Ronde (vicevoorzitter), J.H. Menninga, E. Stulp, H. Kol;
Gemeente Het Hogeland : E. Dijkhuis, B. de Jong, J. Klei, S. van Keijzerswaard;

Afwezig: : E.J. Bennema, J. Hamster;

Voorts aanwezig:

RvC GSP NV : F. Keurentjes (voorzitter RvC), J. Schiphorst;
Directie GSP NV : C.L. König (CEO), dhr. H.V. Sanders (CFO);

Ambtelijke ondersteuning:

GR GSP : H.W. Poelman (secretaris a.i.), A. Swart (secretaris);
RvC GSP NV : Soon Ja Laverman (secretaris a.i. RvC en Directie);
Verslaglegger : Th. Poggemeier.

1. Opening en vaststellen agenda

Dhr. Schmaal opent de vergadering. Allereerst last hij een kennismakingsronde in, waarin de aanwezigen zich aan elkaar voorstellen. Hij informeert dat PS pas *na* de vorige AB-vergadering heeft besloten welke leden van PS zitting nemen in het AB en stelt voor het volgende agendapunt 1.a toe te voegen, waarna de agenda wordt vastgesteld.

1.a Benoeming voorzitter AB GR GSP.

Dhr. Schmaal wordt unaniem tot voorzitter aangewezen van het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

Er zijn geen mededelingen en/of ingekomen stukken.

3. Verslag van de vergadering van 14-07-2023

Genoemd verslag wordt ongewijzigd vastgesteld

4. GR aangelegenheden

Niemand heeft de behoefte om het woord te voeren.

5. Aandeelhoudersaangelegenheden

5a Herfinanciering en Borgstelling GSP 2023

5a1 Bijlage overeenkomst houdende volledig geborgde financiering 2016

5a2 Aandeelhoudersbesluit

Dhr. Sanders geeft een toelichting. Hij herinnert eraan dat hij de vorige AB-vergadering reeds is ingegaan op de herfinanciering van GSP. Het voorliggende stuk geeft gedetailleerd inzicht in de noodzaak tot en de wijze waarop het AB wordt voorgesteld om de herfinanciering nader vorm te geven. Goedkeuring wordt gevraagd het bedrijf volledig te herfinancieren bij twee banken voor in totaal € 268 miljoen + € 24 miljoen = € 292 miljoen. Deze herfinanciering is nodig voor de continuïteit van het bedrijf en het bestendig voortzetten van het bedrijfsplan. Daarbij is tevens sprake van druk op de investeringsportefeuille als gevolg van de grote vraag naar terreinen en hoge voorinvesteringen die nu moeten plaatsvinden. Dat leidt ertoe dat dit voorstel aanvoelt als 'een strakke jas'. Hiermee kan GSP vooruit, maar het is niet onmogelijk dat in de toekomst

grenzen worden bereikt onder invloed van externe omstandigheden. De borgstelling bestaat uit twee onderdelen, te weten een borgstelling voor een reguliere financiering van € 268 miljoen en voor de afwikkeling van het derivaat een borgstelling van € 24 miljoen in plaats van € 84,5 miljoen zoals van toepassing is op de huidige situatie. Dat betekent dat het risico voor de GR met € 60 miljoen zal afnemen.

Dhr. Hoogers herinnert eraan dat de vorige keer is gesproken over de 'krappe jas' van de borgstelling en haar eventuele daling in de toekomst. Als conform dit voorstel wordt besloten heeft GSP dan voldoende ruimte voor haar toekomstige investeringen?

Dhr. Sanders antwoordt dat dit plan is gemaakt op basis van het huidige bedrijfsplan dat loopt tot 2027. Ook wordt rekening gehouden met het komende bedrijfsplan dat in december zal worden voorgelegd. Met de voorgestelde financiering kan het bedrijfsplan worden gefaciliteerd. Uiteraard kan er altijd sprake zijn van onvoorziene omstandigheden en is er een zekere *headroom* nodig die in deze financiering redelijk beperkt is.

Dhr. Hoogers vraagt waarom er nu niet voor gekozen is om de omvang van de borgstelling te handhaven om daarmee meer beslissingsruimte te creëren.

Dhr. Sanders antwoordt dat veel moeite is gedaan om voldoende ruimte te vinden. Initieel was het voorstel om de beide borgstellingen (waaronder die voor het derivaat) samen te voegen. Hetgeen nu wordt voorgesteld is echt nodig voor GSP en houdt rekening met het draagvlak.

Dhr. Schmaal stelt dat, als gedacht wordt aan een andere manier, naar het totale financiële plaatje moet worden gekeken en niet alleen naar de borgstelling.

Dhr. Hoogers refereert aan de presentatie van de vorige keer waarin sprake was van een ander beeld.

Dhr. Sanders benadrukt dat, gehoord hebbende de behoefte aan afbouw van de borgstellingen en daarmee het risico, juist dit voorstel zo is geformuleerd om daaraan recht te doen.

Dhr. Stulp heeft een aantal vragen.

De derivaten. Deze waren in het verleden ondergebracht bij een Franse bank en in 2015 zijn deze overgeheveld naar de ABN AMRO. Is indertijd de oorspronkelijke breakup clause overgenomen in het contract met de ABN AMRO?

Gesteld wordt dat het risico van de GR afneemt, maar wat gebeurt er met het risico van de NV?

De borgstelling gaat conform de afspraak naar beneden. Echter, in de afgelopen jaren zijn gronden als onderpand verpand. Waarom wordt dit niet inzichtelijk gemaakt?

Dhr. Schmaal vraagt om verduidelijking van deze vraag.

Dhr. Stulp antwoordt dat de risico's van de GR geplaatst worden op borgstellingsniveau. Echter, als gronden als onderpand zijn uitgegeven en er iets fout gaat, gaan die gronden ook verloren en dat risico wordt niet meegenomen.

Dhr. Schmaal stelt dat de waarde van GSP is getaxeerd op ruim € 600 miljoen, terwijl het bij de borgstelling gaat om een bedrag van nog geen € 300 miljoen. Wat was de vraag?

Dhr. Stulp antwoordt dat als er iets fout gaat, de borgstelling verloren gaat, inclusief de gronden die als onderpand dienen. Hij zou er een overzicht van willen zien. Het gaat er om dat het risico van de GR naar beneden wordt bijgesteld. Dat is ook het uitgangspunt van de herfinanciering. Kan het niet zo zijn dat de risico's met de verzelfstandiging niet minder, maar juist *meer* zijn geworden? Graag wil dhr. Stulp hierover duidelijkheid.

Gesteld wordt dat het maximale risico bij het afkopen van het derivaat € 24 miljoen bedraagt. De vraag is of dit gegarandeerd is.

De breakup clause van het rentederivaat geldt tot 2026 en kan eenzijdig vanuit de bank worden ingeroepen. De rente loopt nu op. Als twee jaar wordt gewacht is de kans zeer groot dat daarom de afkoop slecht € 5 miljoen of € 6 miljoen bedraagt. Is het daarom niet beter om het derivaat uit de huidige herfinanciering te halen? Dat is in het voorstel niet afgewogen.

Graag wil dhr. Stulp duidelijkheid over de rentepercentages. Het derivaat is indertijd opgezet om investeringen te kunnen doen tegen een bepaalde vaste rente. Nu loopt de rente op. In hoeverre zijn de investeringen in de toekomst afgedekt voor rentestijgingen?

Waarom bestaat er vertrouwen in EYM, de adviseur? In het verleden heeft deze adviseur GSP inzake het derivaat noch goed geïnformeerd, noch goed geadviseerd. Dhr. Stulp zou graag een second opinion zien.

Tot slot vraagt dhr. Stulp zich af waarom de BNG als voorwaarde voor financiering heeft gesteld dat GSP in 2023 een herfinancieringstraject heeft afgerond.

Dhr. Kol vraagt waarom in het stuk geen rentepercentages zijn genoemd.

Dhr. Sanders gaat in op de vraag naar het risico van de NV. Dat staat in verband met de rentezekerheid en voor € 100 miljoen is het risico middels het derivaat tot 2026 afgedekt. Daarna niet meer en dat houdt verband met de eenzijdige breakup clause in het contract. Met deze

herfinanciering wordt het derivaat afgewikkeld en komen daarvoor in de plaats langlopende leningen die getrapd in termijnen op langere termijn rentezekerheid verschaffen. Daarmee neemt het risico voor de NV af. Voor de GR neemt het risico af in termen van borgstelling, terwijl voor de NV die gebruik maakt van de borgstelling, het risico afneemt in termen van rentezekerheid. Net als in het contract met de Franse bank zit ook in het contract met ABN AMRO een breakup. Deze is 10 jaar opgeschoven tot 2026 en dat is inderdaad een eenzijdige breakup die de banken in het verleden hadden bedongen. Dat was de voorwaarde waaronder de ABN AMRO het contract wilde overnemen. Inderdaad gaat de rente nu omhoog, maar onbekend is of de rente omhoog blijft gaan en wanneer deze weer naar beneden gaat. Dat is lastig te voorspellen. Als gewacht wordt met de afwikkeling, bouw je een risico in en dat risico *beperkt* dan gelijk de financieringscapaciteit. De bank houdt dan terdege rekening met een *spread* van de rente en zal een bepaalde ruimte claimen om dat derivaat te kunnen afkopen in 2026. ABN AMRO heeft schriftelijk bevestigd dat zij de break zullen effectueren en dat betekent dat tegen de dan geldende rentestand moet worden afgerekend. Dit legt dus beperkingen op in de ruimte van de financiering en dat is de reden dat er nu voor wordt gekozen om het derivaat af te wikkelen.

Mw. Schiphorst brengt naar voren dat een maximale bandbreedte is aangegeven voor de afwikkeling. Wat betekent dat als je kijkt naar het huidige percentage?

Dhr. Sanders stelt dat die bandbreedte volgens de beste inschatting is opgesteld en is gebaseerd op de rentestand.

Dhr. Stulp vraagt om welk bedrag het gaat als nu wordt afgewikkeld.

Dhr. Sanders antwoordt dat nu ongeveer € 3,5 miljoen betaald zou moeten worden. Dat bedrag fluctueert met de stand van de rente. Daarbij komt nog het fiscale effect van ongeveer € 9 miljoen. Het zou verleidelijk zijn om te wachten op het juiste moment, maar het is heel goed mogelijk dat de rente weer gaat zakken.

Dhr. Stulp stelt dat het nu veel aannemelijker dat de rente omhoog gaat dan dat de rente gaat zakken. De afgelopen 10 jaar is de rente door allerlei oorzaken laag geweest. Het fiscale aspect zal daar ook van afhangen.

Dhr. Sanders antwoordt dat GSP vanaf 2017 BTW-plichtig is geworden en toen is ook een balans vastgeklikt met een bedrag voor het derivaat. Met de fiscus is afgesproken dat het derivaat met een bepaalde looptijd kon worden afgeschreven en die afspraak is onderdeel van een totale deal. Als je het derivaat nu zou afkopen, is het resultaat een bedrag van € 9 miljoen dat fiscaal moet worden afgerekend.

Dhr. König vult aan dat dit bedrag *niet* afhankelijk is van de rentestand.

Dhr. Sanders bevestigt dat. Voorts wijst hij erop dat na een rentestijging een rentedaling volgt.

Dhr. Stulp begrijpt de situatie waarin met ABN AMRO wordt afgetikt op een bedrag van € 3,5 miljoen, maar er wordt gesteld dat dit kan gebeuren voor een bedrag tussen € 5 miljoen en € 15 miljoen. Gaat er dan tussen nu en 2026 met ABN AMRO worden onderhandeld over die afwikkeling in plaats dat er nu wordt gezegd dat het nu moet gebeuren?

Dhr. Sanders verzekert dat als de Directie goedkeuring krijgt van het AB om af te wikkelen, dit volgende week woensdag gaat gebeuren.

Dhr. Stulp vraagt of dat dan voor het bedrag van € 3,5 miljoen gaat gebeuren.

Dhr. Sanders ontkent, want dat bedrag is afhankelijk van de rentestand en dat kan morgen € 1 miljoen meer of minder zijn.

Dhr. Schmaal acht dit aspect nu voldoende bediscussieerd.

Dhr. Sanders gaat in op de vraag over de adviseur, EY Montesquieu (EYM). Voorheen was Montesquieu nog geen onderdeel van EY. Montesquieu was een gerenommeerd kantoor met andere adviseurs dan die van EY. De Directie heeft het vertrouwen dat dit kantoor een goed advies afgeeft. Bovendien hebben de betreffende mensen ervaring met advisering van een andere Nederlandse haven en hebben zij een diepgaand inzicht in hoe havens functioneren.

Dhr. König vult aan dat in de RvC twee specialisten zitting hebben die dit ook uitvoerig en diepgaand bekeken hebben. Hun kennis en kunde is hierbij ingezet.

Dhr. Sanders beantwoordt de vraag over de voorwaarde van de BNG. Ongeveer anderhalf jaar geleden is een lening bij hen vernieuwd van € 50 miljoen. Zij stelde toen de eis tot herfinanciering omdat zij van mening was dat de opgave tot financiering van GSP voor haar te veel omvattend was. De afspraak is toen gemaakt dat verlenging van de lening mogelijk was tot mei 2024 op voorwaarde dat GSP een herfinancieringstraject zou ingaan, waarbij meerdere banken betrokken zouden worden. Zo'n traject is gevolgd en uiteindelijk zijn de BNG en de NWB over gebleven en, conform het voorstel, wordt de financiering nu verdeeld over twee banken.

Rentepercentages. Deze zijn niet genoemd omdat rentepercentages niet vaststaan. Banken bieden offertes aan die betrouwbaar zijn. Het gaat dan om de marktrente met een vaste opslag.

Op het moment dat vastgeklikt wordt, ligt het rentepercentage vast.

Mw. Schiphorst vult aan dat een spreiding in de lengte van de leningen wordt aangebracht waardoor via de mix van leningen een stuk risico wordt weg gemanaged.

Dhr. Sanders licht toe dat voor een maximale termijn van 20 jaar verschillende leningen zullen worden afgesloten ten behoeve van de rentezekerheid door de tijd heen.

Mw. Schiphorst informeert dat de auditcommissie zich hierover uitgebreid mee heeft bezig gehouden. Het gaat om de continuïteit van GSP en duidelijk is dat haar financiering vervangen moet worden en dat rust op dit vlak moet ontstaan. Een besluit over het voorstel is daarom van groot belang.

Dhr. Sanders gaat voorts in op het totale risico en de taxatie. Er is door de bank een onafhankelijke taxatie uitgevoerd en dat betreft de assets die tot waarden omgezet kunnen worden. Dat betreft een bedrag van € 610 miljoen. Dit bedrag staat tegenover het risico dat de GR loopt op het moment dat de NV haar verplichtingen niet meer kan nakomen, van € 292 miljoen. Dat biedt enig comfort. Er zit dus voldoende waarde in de onderneming om dit voorstel tot financiering te rechtvaardigen.

Dhr. De Jong informeert dat de gemeente Het Hogeland voorstander is van uitvoering van de herfinanciering. Vreemd is dat de bank hierop heeft aangedrongen en vervolgens gelijk wil afrekenen, terwijl bij dezelfde bank een nieuwe lening zal worden afgesloten. Terwijl de rente niet vast is, staat de boete wel vast.

In het stuk worden partijen genoemd die goedkeuring hebben verleend aan dit voorstel, maar voorwaarde is ook dat een positief advies van de OR nodig is. Niet duidelijk is dat de OR dit stuk voorgelegd heeft gekregen.

Dhr. Sanders antwoordt dat BNG, net als andere banken, in toenemende mate te maken heeft met strakkere regelgeving aan haar kant voor het contact met haar (potentiële) klanten. Op grond daarvan heeft zij aangedrongen op financiering door meerdere partijen van GSP. Dat heeft ook een voordeel, namelijk een grotere flexibiliteit in het geval dat GSP in de toekomst meer financiering nodig heeft. BNG heeft verklaard dat er nu meer ruimte is om te groeien en voelt zich comfortabel met hetgeen aan GSP kan worden aangeboden.

De boete ligt vast en is berekend op basis van de rente die betaald zou moeten worden. Daarbij worden gemiste opbrengsten afgerekend.

Tot slot: inmiddels heeft de OR in een parallel traject positief geadviseerd. Dat was een voorwaarde van de Waterschapsbank (NWB).

Dhr. Kol verzoekt het positieve advies van de OR toe te voegen aan de stukken.

Dhr. Sanders stemt daarmee in.

Dhr. Stulp vraagt of de herfinanciering van het derivaat losgekoppeld kan worden van de herfinanciering van het andere deel. Is dat overwogen en kan dat?

Dhr. Sanders antwoordt dat dit inderdaad is overwogen, maar dat hiervoor nadrukkelijk *niet* is gekozen. Het zou GSP in verband met de mogelijke bewegingen van de rente te veel beperken in de financieringsruimte, terwijl die ruimte nodig is voor het realiseren van de projecten.

Dhr. Hoogers stelt voor om namens het AB een brief naar raden en Staten te sturen met informatie over deze financiering.

Dhr. Schmaal stelt dat zo'n brief volgt op een besluit, waarna men zich dient af te ragen hoe raden en Staten worden geïnformeerd. Hij constateert dat er verder geen vragen zijn en stelt de besluitvorming aan de orde en geeft ruimte voor een stemverklaring.

Dhr. Stulp verklaart dat hij met pijn in zijn hart *tegen* zal stemmen, omdat hij van mening is dat hij niet beschikt over het totale plaatje. De bandbreedte van € 5 miljoen tot € 15 miljoen bij de afwikkeling van de derivaten voelt niet goed. Het totale risico voor de GR zou afnemen, maar dhr. Stulp denkt dat dit onjuist is. Als het bedrijf inderdaad ruim € 600 miljoen waard is, betekent dat dat eigenlijk helemaal geen borgstelling meer nodig is.

Verder heeft dhr. Stulp moeite met de informatiestroom. In 2015 stond die breakup clause ook al in het contract van het derivaat, maar daar is nooit melding van gemaakt. Bij de overname door ABN AMRO is ook nooit genoemd dat er sprake van een clause die loopt tot 2026. Dat geeft een *unheimisch* gevoel en alles overziend meent dhr. Stulp dat dit voorstel op dit moment niet moet worden aangenomen. Vandaar dat hij aandringt op een heroverweging of second opinion. Daar haast is geboden, lijkt dit niet mogelijk en dat respecteert dhr. Stulp.

Dhr. Schmaal vraagt of er meer leden een stemverklaring willen afgeven en dat blijkt niet zo te zijn, waarna hij de besluitvorming aan de orde stelt.

Het voorstel wordt met een overgrote meerderheid aangenomen met één stem tegen.

5b Treasurystatuut GSP NV

5b1 Bijlage bij Treasurystatuut GSP NV

5b2 Aandeelhoudersbesluit

Dhr. Sanders licht toe dat het statuut reeds enige tijd geleden is aangepast. Alle wijzigingen staan in de oplegger. Er zijn geen bijzonderheden. Er is bijvoorbeeld reeds gerapporteerd over het renterisicobeheer en in de normale rapportages is de hedgeratio norm opgenomen. Formeel had dit stuk eerder aan het AB moeten worden voorgelegd en dat wordt bij dezen gecorrigeerd.

Dhr. Schmaal vraagt hoe voorkomen wordt dat dit weer gebeurt.

Dhr. Sanders antwoordt dat daartoe inmiddels interne maatregelen zijn genomen. In 2024 wordt het Treasurystatuut geëvalueerd en zal het opnieuw worden voorgelegd aan het AB.

Dhr. Schmaal constateert dat niemand een vraag wil stellen en dat het voorstel unaniem wordt aanvaard.

5c Benoeming nieuwe commissaris

5c1 Bijlage 1 CV

5c2 Bijlage 2 advies OR

5c3 Aandeelhoudersbesluit

Dhr. Keurentjes informeert dat de vacature in de RvC is ontstaan door het vertrek van dhr. Roose die twee termijnen van vier jaar en een termijn van twee jaar heeft gediend. Zijn betrokkenheid eindigt deze maand.

Dit voorjaar is een selectieprocedure opgestart. De profielschets is hier aan de orde geweest en is enigszins aangescherpt. Er hebben zich 39 kandidaten gemeld. De werving heeft plaatsgevonden via publicatie in landelijke media, via het sociaal medianetwerk van mensen betrokken bij GSP en ook via het netwerk van Boer & Croon, het bureau dat uiteindelijk de selectie heeft begeleid. Uit die selectie is één kandidaat naar voren gekomen, te weten Ulco Vermeulen, die vandaag verhinderd was om aanwezig te zijn.

In de notitie is aangegeven welke de overwegingen zijn om dhr. Vermeulen voor te dragen. Deze voordracht is onderhevig aan het aanbevelingsrecht van de OR en de OR heeft steun gegeven aan de voordracht.

Inzake de taakverdeling binnen de RvC was dhr. Roose voorzitter van de Auditcommissie. Na de benoeming zal opnieuw naar de functieverdeling worden gekeken. De kans dat dhr. Vermeulen zitting neemt in de Auditcommissie is aanwezig daar hij op het gebied van financiën en economie goed onderlegd is en daarmee ervaring heeft.

Dhr. Schmaal geeft inzicht in hoe in het DB naar deze kandidaat is gekeken. Dhr. Vermeulen werkt bij de Gasunie en dat is een partij waarmee ook GSP mee samenwerkt. De puzzel was hoe te voorkomen dat de belangen gaan schuren. Daarover heeft contact plaatsgevonden met de RvC. Gebleken is dat dhr. Vermeulen niet meer deelneemt in de Raad van Bestuur, maar wel nog in dienst is bij de Gasunie tot 01-01-2025. De afspraak is gemaakt dat dhr. Vermeulen zich niet zal bemoeien met zaken die te maken hebben met de Gasunie.

Dhr. De Jong is blij dat dit zo is opgepakt.

Dhr. Schmaal concludeert dat conform het voorstel wordt besloten.

5d Uitgifte terrein in ondererfpacht aan D4

5d1 Aandeelhoudersbesluit

Dhr. König licht toe dat deze uitgifte 7,7 ha omvat aan een bedrijf dat Bio-LNG wil gaan maken. Het bedrijf past goed bij de missie en visie van GSP. Naar verwachting zullen hier 40 mensen werkzaam zijn. Dat zal gebeuren op een terrein tegenover ESD aan de Kloosterlaan. Bij de vormgeving van het bedrijf wordt rekening gehouden met archeologische vondsten ter plaatse.

Dhr. Schmaal constateert dat hierover bij de aanwezigen geen vragen leven en concludeert dat conform het voorstel wordt besloten.

6. Vergaderen achter gesloten deuren

Groningen Seaports NV heeft leden van het Algemeen Bestuur de mogelijkheid geboden kennis te nemen van de vaststellingsovereenkomst tussen Groningen Seaports N.V. en BB Registergoed B.V. d.d. 21 oktober 2013 (zie brief dd 6 september 2023, 20230831JV0002641173).

Dit agendapunt wordt achter gesloten deuren behandeld en in een apart verslag weergegeven. Het AB besluit geen verdere vervolgstappen te nemen.

7. Rondvraag

Dhr. Menninga is benieuwd of er zich nog leuke ontwikkelingen voordoen buiten het beheersgebied van GSP waar GSP bij is of wordt betrokken.

Dhr. König meldt dat gesprekken over de Oostpolder plaatsvinden en dat de gemeente Het Hogeland en de provincie de koers aan het bepalen zijn wat de rol van GSP wordt. GSP is daarbij betrokken als adviseur. De formele rol die GSP krijgt is nog niet vastgesteld, maar verwacht wordt dat dit later jaar nog gaat gebeuren.

Dhr. Menninga verbaast zich over het feit dat de gemeente Het Hogeland en de provincie Groningen de rol bepalen van GSP. De gemeente Eemsdelta wordt regelmatig rechtstreeks benaderd door een aantal inwoners van Spijk, Polen en andere dorpen. Eemsdelta draagt daarin als bestuur verantwoordelijkheid en dient de betreffende mensen mee te nemen. De P van participatie speelt daarin een rol en de betreffende mensen hebben daar grote twijfels over. Ook GSP dient daarin haar verantwoordelijkheid te nemen en dat dient goed geborgd te zijn.

Dhr. Dijkhuis meldt dat bestuurlijk overleg heeft plaatsgevonden met Eemsdelta en daarin zijn afspraken gemaakt rond de ontwikkeling van de Oostpolder dat behoort tot het grondgebied van Het Hogeland, inhoudende dat Eemsdelta hierbij betrokken gaat worden. Binnenkort wordt een informatiesessie georganiseerd en afspraken gemaakt hoe de betrokkenen goed geïnformeerd worden gehouden. De ontwikkeling, de keuzen en de rollen komen daar ook aan de orde.

Dhr. Menninga vraagt wat daarin de rol is van GSP.

Dhr. Dijkhuis meldt dat hij in brieven van omwonenden heeft gelezen dat er overleg is geweest tussen GSP en hun belangenorganisatie en dat GSP daarbij aangegeven zou hebben positief te staan ten opzichte van het verzoek van die bewonersorganisaties om de ontwikkeling niet alleen ter hand te nemen, maar ook de gebiedscompensatie vorm te geven. De brief citeerde Cas König en meldt dat hij hier positief over was. Spreker is als AB-lid benieuwd naar de reactie van dhr. König op die opmerking.

Dhr. König verklaart dat GSP inderdaad in gesprek is met bewoners rond de havens, zowel in Delfzijl als bij de Eemshaven en meldt dat hij een vertegenwoordiging van BBE op bezoek heeft gehad. Daarin is de vraag voorgelegd hoe GSP tegen deze problematiek aankijkt. Naast BBE bestaat ook de organisatie Dorpsbelangen en het is niet helemaal duidelijk wie wat vertegenwoordigt, maar in zijn algemeenheid heeft dhr. König de opmerking gemaakt dat volgens de nieuwe visie die wordt ontwikkeld, GSP meer wil investeren in het gebied. Als dan GSP die rol wordt toegedicht, zal GSP dat gaan doen. Zoals nu wordt genoemd is dat een iets te stellige weergave van het gevoerde gesprek.

Dhr. Menninga concludeert dat er verschillende stappen zijn gezet die goed gevolgd zullen gaan worden.

Dhr. Schmaal stelt voor dat met elkaar de afspraak wordt gemaakt dat op het moment dat er ontwikkelingen zijn men elkaar zo veel mogelijk informeert via de geëigende lijnen en dat is niet deze GR.

Dhr. Keurentjes vult aan dat het goed is om elkaar niet te verrassen, maar dat de wereld complex is en dan zal dat best wel eens gebeuren. Er zal daarvoor enige begrip moeten worden opgebracht. Het goede nieuws is dat iedereen enthousiast is om het goede te gaan doen.

Dhr. Schmaal verwacht dat er voldoende politiek en maatschappelijk besef is wat de invloed is van gesprekken. Dat zal mee of tegen kunnen werken in vervolgtrajecten. Er wordt naar gestreefd om niet in elkaars tuintje bezig te zijn, want dat kan verwarring zaaien.

Dhr. Menninga zou het goed vinden als AB-leden weer eens uitgebreid worden geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen in het beheersgebied van GSP.

Dhr. König antwoordt dat hij dat de volgende keer met sheets zal doen.

Dhr. Poelman informeert dat de volgende vergadering plaats zal vinden volgens schema op 22 december en dat dan ook de vergaderdata voor volgend jaar zal worden verspreid.

Dhr. Keurentjes bedankt het AB voor de benoeming van dhr. Vermeulen en staat stil bij het afscheid van dhr. Roose. Herman Roose heeft 12 jaar zitting gehad in de RvC en turbulente tijden meegemaakt. Hij was voorzitter van de auditcommissie en heeft daarin een stevige en opmerkelijke rol gespeeld. Veel heeft hij betekend voor GSP met name voor de RvC, maar ook de Directie. Mogelijk is zijn rol minder zichtbaar geweest voor het AB, maar daaraan zal nader aandacht worden op een geschikt moment waarin van hem afscheid wordt genomen. De RvC is hem zeer erkentelijk voor zijn bijdrage aan de ontwikkeling van GSP en daarmee van de provincie Groningen en Noord

Nederland. De impact is veel groter geweest dan alleen die van GSP alleen. Met zijn achtergrond als ondernemer en accountant kende hij het spel en daarmee heeft hij GSP geholpen.

Dhr. Schmaal verzoekt dhr. Keurentjes zijn dankzegging ook namens het AB over te brengen.

Dhr. König informeert dat na afloop van het havendiner iedereen een boekje heeft meekregen over de aanleg van de LNG-terminal en hoe dat proces is verlopen, waarin het AB een belangrijke rol heeft gespeeld bij de beslissingen die genomen zijn, o.a. op een Goede Vrijdag. Voor iedereen van het AB is een exemplaar beschikbaar. Het boekje heet Methode Eemshaven en die term komt uit Den Haag en wordt daar gebruikt als begrip voor een snel en efficiënt optreden.

8. Sluiting

De vergadering wordt gesloten om 11.15 uur.

Voorstel aan het Alemeen Bestuur

Datum AB-vergadering: 22 december 2023

Nummer: 2023xxxxx

Agendapunt: 4a

Voor akkoord

Datum

Paraaf

Secretaris: A.A. Swart

1 december 2023

Onderwerp: Programma van eisen jaarrekening/controleprotocol 2023

Inleiding:

Het Algemeen Bestuur is bevoegd tot het vaststellen van regels met betrekking tot de controle op het geldelijk beheer en de boekhouding van de Gemeenschappelijke Regeling.

Deze regels zijn vervat in een programma van eisen. Dit programma van eisen moet zijn vastgesteld voordat de accountant start met de controle over het betreffende boekjaar.

Dienstverlening voor opstellen financiële stukken en controle jaarrekening

De controle van de jaarrekening 2023 zal door Eshuis accountants en adviseurs uit Groningen uitgevoerd worden. Evenals voorgaande jaren zal Deloitte ons ondersteunen bij het opstellen van zowel de jaarrekening 2023 als de begroting 2025.

Programma van eisen controle jaarrekening

De voorgestelde eisen met betrekking tot de accountantscontrole van de jaarrekening 2023 zijn de volgende:

1. De accountant gebruikt ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de Gemeenschappelijk Regeling Havenschap Groningen Seaports de hieronder vermelde goedkeuringstoleranties. Deze toleranties zijn niet gewijzigd ten opzichte van het boekjaar 2022.

Goedkeuringstoleranties	Goedkeurend	Met beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% van lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de Controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-

2. De accountant richt zijn controle zodanig in dat een redelijke mate van zekerheid bestaat dat fouten en onzekerheden die afzonderlijk of gezamenlijk de goedkeuringstoleranties voor fouten in de jaarrekening respectievelijk onzekerheden in de controle overschrijdingen worden ontdekt.
3. Voor de Gemeenschappelijk Regeling Havenschap Groningen Seaports is de

relevante interne en externe wet- en regelgeving met betrekking tot de financiële rechtmatigheid gedefinieerd.

Externe regelgeving

- Grondwet
- Burgerlijk Wetboek
- Algemene wet bestuursrecht
- Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)
- Gemeentewet
- Provinciewet
- Instellingsbesluit "Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports"
- Besluit begroting en verantwoording (Bbv)
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
- Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado)
- Wet Financiering decentrale overheden (Fido)
- Wet Normering Topinkomens (WNT)
- Wet modernisering invoering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen
- Fiscale wetgeving in brede zin
- Wet markt en overheid
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
- EU aanbestedingsregels
- Archiefwet 1995

Interne regelgeving

- Havenverordening havenschap Groningen Seaports
- Reglement van orde voor de vergaderingen van het algemeen bestuur van de GR Havenschap Groningen Seaports
- Archiefverordening
- Archiefbesluit
- Mandaatregelingen

4. Naast de kwantitatieve fouten en onzekerheden in de controle houdt de accountant bij de controle en de oordeelsvorming rekening met kwalitatieve aspecten. Indien de accountant kwalitatieve gebreken van noemenswaardig belang constateert, meldt hij deze in het verslag van bevindingen, ook indien deze gebreken niet leiden tot het onthouden van een goedkeurende accountantsverklaring.

Indien het Algemeen Bestuur gebruik wil maken van de mogelijkheid om aan te geven waar de accountant bij zijn controle specifiek aandacht aan dient te besteden en welke goedkeuringstoleranties hij daarbij dient te hanteren, moet dit worden aangeven voorafgaand aan de accountantscontrole.

IC-plan 2023

Het dagelijks bestuur is verplicht zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Daartoe hebben wij een intern controleplan vastgesteld dat met voor het jaar 2023 voor het eerst van toepassing is. Dit intern controleplan geeft inzicht in de belangrijkste financiële processen binnen de GR en de interne controlewerkzaamheden die benodigd zijn om de belangrijkste financiële risico's voldoende te mitigeren. Wij bieden u hierbij dit plan ter informatie aan.

Vorstel:

Wij stellen u voor het Programma van eisen jaarrekening/controlerococol 2023 vast te stellen.

INTERN CONTROLE PLAN 2023

Gemeenschappelijke regeling
Havenschap Groningen Seaports

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
1. Inleiding.....	4
2. Interne controle 2023.....	5
2.1. Positionering en verantwoordelijkheden	5
2.2. Ontwikkeling interne controlefunctie tot en met heden	7
2.3. Ontwikkeling interne controleplan in het kader van financiële rechtmatigheid	7
2.4. Personele inzet.....	9
3. Te controleren processen 2023.....	9
3.1. Significante processen en werkzaamheden.....	9
3.2. Bepalen van de massa per proces.....	12
3.3. Aantal deelwaarnemingen per proces.....	12
3.4. Wijze van selecteren van deelwaarnemingen per proces	12
3.5. Documenteren interne controle	12
3.6. Planning uitvoering en rapportage interne controle.....	13
3.7. Evaluatie interne controle na afloop boekjaar	13
Bijlage 1: Controleplanning	14
Bijlage 2: Berekening materialiteit, controletolerantie en verantwoordingsgrens	15
Bijlage 3: Overzicht rechtmatigheidscriteria.....	18
Bijlage 4: Indicatie omvang aantal detailwaarnemingen per post / proces.....	20
Bijlage 5: Interne controlewerkzaamheden per onderdeel.....	21

Managementsamenvatting

Het dagelijks bestuur is verplicht zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. De Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports (hierna: de GR) heeft met ingang van 2023 voorliggend intern controleplan opgesteld. Dit intern controleplan geeft inzicht in de belangrijkste financiële processen binnen de GR en de interne controlewerkzaamheden die benodigd zijn om de belangrijkste financiële risico's voldoende te mitigeren.

De uitkomsten van de interne controlewerkzaamheden worden tweemaal per jaar gedeeld in de organisatie en met het dagelijks bestuur. Dit in een tussentijdse rapportage en aan het begin van het nieuwe boekjaar in een rapportage over het gehele boekjaar. Deze cyclus stelt onze organisatie in staat om tijdig opvolging te geven aan eventuele bevindingen, fouten en aanbevelingen.

Dit intern controleplan is afgestemd met de secretaris van ons Havenschap en onze externe accountant en sluit naadloos aan op de minimale vereisten voor de externe accountantscontrole. Daarmee draagt dit plan niet alleen bij aan het verbeteren van onze interne beheersing, maar ook aan een betere spreiding van de voorbereidende werkzaamheden voor de externe accountantscontrole.

Tot boekjaar 2022 verrichtte de externe accountant controlewerkzaamheden om in de controleverklaring een uitspraak te kunnen doen over de getrouwheid en rechtmatigheid. Als gevolg van een wetswijziging doet het dagelijks bestuur vanaf boekjaar 2023 zelf een uitspraak over de rechtmatigheid. Het dagelijks bestuur legt verantwoording af in de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening 2023 en nadere toelichting hierop in de paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag. De accountant doet in haar controleverklaring dan alleen nog een uitspraak over de getrouwheid van de jaarrekening. Aangezien de rechtmatigheidsverantwoording een onderdeel uitmaakt van de jaarrekening, zal de accountant moeten vaststellen dat de rechtmatigheidsverantwoording van het dagelijks bestuur getrouw is weergegeven.

Dit intern controleplan 2023 dient als belangrijk startpunt om het dagelijks bestuur in staat te kunnen stellen om een rechtmatigheidsverantwoording adequate invulling te geven. Een adequate uitvoering van dit plan, evaluatie van de bevindingen en de eindrapportage vormen het sluitstuk om deze verantwoording in te kunnen vullen.

1. Inleiding

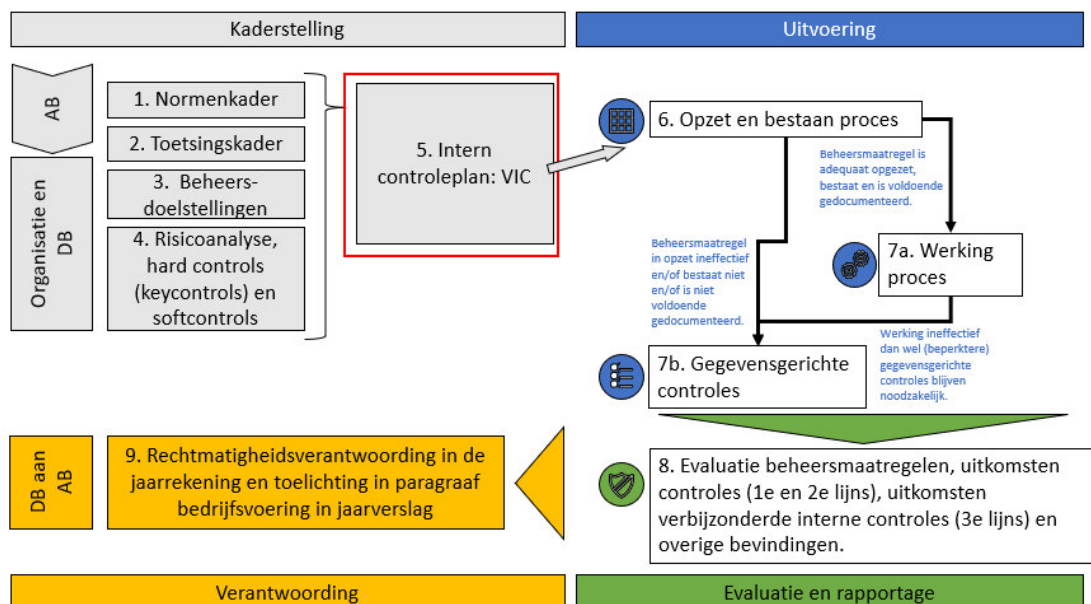
Voor u ligt het Intern Controle Plan 2023 van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports (hierna: de GR).

Het dagelijks bestuur is verplicht zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van beheershandelingen. Het dagelijks bestuur legt met ingang van boekjaar 2023 zelf een rechtmatigheidsverklaring respectievelijk een rechtmatigheidsverantwoording af in de jaarstukken 2023. Dit voor de rechtmatigheidscriteria:

- Begrotingscriterium
- Voorwaardencriterium en
- Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

In bijlage 3 zijn deze begrippen nader toegelicht.

Dit plan helpt om inzicht te krijgen in de belangrijkste interne controles in de organisatie die benodigd zijn om te komen tot een rechtmatigheidsverantwoording. Vanuit dit overkoepelende plan worden vervolgens de interne controles in de organisatie verricht. Na vaststelling van dit interne controle plan zullen de interne controle werkzaamheden met terugwerkende kracht voor 2023 uitgevoerd worden. Tot slot vindt een evaluatie en rapportage plaats. Daarmee wordt het dagelijks bestuur uiteindelijk in staat gesteld de rechtmatigheidsverantwoording invulling te geven.

Dit voorliggende interne controleplan bevat alle relevante aspecten om na uitvoering van dit plan een gefundeerde uitspraak te doen over de financiële rechtmatigheid. Zoals u in dit plan kan lezen verrichten wij voor de belangrijke financiële processen die van belang zijn voor de rechtmatigheid, ook meteen de getrouwheidscontroles.

Door zowel de rechtmatigheid als de getrouwheid gelijktijdig te controleren wordt dubbel werk in de accountantscontrole zoveel als mogelijk voorkomen.

Dit interne controleplan is daarom op d.d. 5 oktober 2023 ook afgestemd met onze externe accountant. Voor de interne controles hanteren wij net als bij de accountantscontrole een gegevensgerichte controleaanpak. Het intern controleplan wordt jaarlijks geactualiseerd naar aanleiding van eventuele wijzigingen in het normenkader van de GR, nieuwe/gewijzigde financiële risico's, omvang/scoping van baten, lasten en balansposten.

In dit interne controleplan beschrijven we in hoofdstuk 2 de inrichting en ontwikkelingen van de interne controle binnen de GR en de relevante toekomstige ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 komen de belangrijkste processen binnen de GR aan de orde die meegenomen worden in de interne controle. In hoofdstuk 3 worden onder andere de belangrijkste interne controlewerkzaamheden beschreven, richtlijnen voor dossiervorming en documenteren van de interne controle en de eindrapportage.

2. Interne controle 2023

2.1. Positionering en verantwoordelijkheden

In deze paragraaf zijn de verschillende gremia opgenomen met daarbij de rollen en bevoegdheden.

Actoren	Tot en met 2022	Met ingang van 2023
Algemeen bestuur	• Ontvangt jaarlijks het normenkader ter kennisname. • Goedkeuringstolerantie maximaal 1% van totale lasten volgens BADO. • Rapportagetolerantie maximaal 1% van totale lasten volgens BADO. • Normenkader primair bestemd voor de externe accountant voor de controle op de rechtmatigheid.	• Stelt jaarlijks het normenkader vast. • Voor de getrouwheidscontrole door de accountant: goedkeuringstolerantie en rapportagetolerantie maximaal 1% volgens BADO. • Voor de rechtmatigheidscontrole door het dagelijks bestuur c.q. de organisatie: verantwoordingsgrens (zijnde: goedkeuringstolerantie en rapportagetolerantie) tussen de 0% en 3%. De GR hanteert 1%. • Normenkader primair voor het dagelijks bestuur en de interne organisatie.
Dagelijks bestuur	• Verantwoordelijkheid voor naleving wet- en regelgeving. • Geeft organisatie opdracht interne controles te verrichten op de eigen processen. • Gaat met het algemeen bestuur in gesprek over bevindingen rechtmatigheid zoals beschreven in het accountantsverslag.	• Blijft verantwoordelijk voor naleving wet- en regelgeving. • Blijft verantwoordelijk voor de interne controle van de organisatie. • Neemt de rechtmatigheidsverklaring op in de jaarrekening. • Neemt toelichting op in paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag over de interne beheersing, rapportage en verbetermaatregelen. • Blijft in gesprek met algemeen bestuur over bevindingen.
Interne organisatie en interne controle	• Organisatie zelf – interne controle dan wel in de lijn – verricht jaarlijks alle minimaal benodigde rechtmatigheidscontroles.	• Organisatie zelf – interne controle dan wel in de lijn – verricht jaarlijks alle minimaal benodigde rechtmatigheidscontroles.

Actoren	Tot en met 2022	Met ingang van 2023
Externe accountant	• Bepaalt omvang en diepgang rechtmatigheidscontroles. • Controleert jaarrekening op getrouwheid en rechtmatigheid. • Beoordeelt het jaarverslag op tegenstrijdigheden met de jaarrekening. • Rapporteert onrechtmatigheden in accountantsverslag bij de jaarrekening.	• Organisatie bepaalt in overleg met de accountant de diepgang en omvang van de rechtmatigheidscontroles. • Controleert de jaarrekening op getrouwheid en controleert de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. • Beoordeelt het jaarverslag – waaronder paragraaf bedrijfsvoering – op tegenstrijdigheden met de jaarrekening. • Rapporteert niet meer over de rechtmatigheid, alleen nog over getrouwheid. Ten aanzien van rechtmatigheid heeft de accountant puur een adviserende rol.

Het algemeen bestuur

De opdrachtverstrekking aan de accountant met betrekking tot de controle van de jaarstukken vindt plaats door het algemeen bestuur. In het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) is vastgelegd wat deze controle minimaal behelst. Het algemeen bestuur heeft op 16 november 2022 in het controleprotocol 2022 de goedkeurings- en rapportagetoleranties vastgesteld. Het controleprotocol 2023 is nog niet voorhanden en zal naar verwachting in december 2023 worden vastgesteld door het AB.

Het algemeen bestuur stelt het normenkader 2023 vast en uiteindelijk ook de jaarrekening. Bij het vaststellen van de jaarrekening heeft het algemeen bestuur de mogelijkheid om met betrekking tot bepaalde onrechtmatigheden een indemniteitsprocedure te starten. Indien onrechtmatigheden voortkomen uit eigen regelgeving heeft het algemeen bestuur de bevoegdheid om bij voldoende uitleg omtrent deze onrechtmatige handelingen achteraf decharge te verlenen aan het dagelijks bestuur. Indien de regel goed is, maar de naleving onvoldoende, dan is het algemeen bestuur verantwoordelijk om het dagelijks bestuur op te dragen maatregelen te nemen die een adequate naleving verzekeren.

De accountant

In boekjaar 2023 en verder verstrekt de accountant alleen nog een oordeel over de getrouwheid. De accountant rapporteert zijn constatering aan het dagelijks bestuur in een gezamenlijke boardletter/managementletter (na de interimcontrole) voor de GR aan het algemeen bestuur in het accountantsverslag (na de jaarrekeningcontrole).

De accountant toetst tijdens de interimcontrole de opzet en het bestaan van de belangrijkste financiële processen van de GR en rapporteert eventuele significante tekortkomingen. De accountant toetst niet de werking van het proces, maar hanteert een gegevensgerichte controleaanpak. Ook dit intern controleplan hanteert een gegevensgerichte controleaanpak om interne controle en accountantscontrole optimaal te laten verlopen.

Het dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur is verplicht zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening en voor het daaraan ten grondslag liggende (financiële) beheer.

Het dagelijks bestuur legt verantwoording af aan het algemeen bestuur over de uitvoering en adequate vastlegging hiervan. Het dagelijks bestuur dient zodanige maatregelen te treffen dat de rechtmatigheid van de gehele uitvoering gewaarborgd is. Een van die maatregelen is het laten opstellen en laten uitvoeren van een (verbijzonderd) intern controleplan (VIC).

Secretaris

De Secretaris is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het interne controleplan.

2.2. Ontwikkeling interne controlefunctie tot en met heden

Kwaliteitsverbetering

Dit intern controleplan dekt de belangrijkste rechtmatigheid- en de getrouwheidsaspecten af van de belangrijkste processen. Het doel is om onvolkomenheden in de uitvoering tijdig op te sporen en te corrigeren. De informatie uit de interne controles plus de inbedding van interne controlemaatregelen in de organisatie helpen om de kwaliteit van de bedrijfsvoering in alle opzichten te verbeteren.

Extern accountant

De (extern) accountant kan voor zijn controlewerkzaamheden op het gebied van getrouwheid gebruik maken van de werkzaamheden die vanuit de interne controle zijn uitgevoerd. Hiermee kan de accountantscontrole efficiënter en effectiever worden.

2.3. Ontwikkeling interne controleplan in het kader van financiële rechtmatigheid

Het intern controleplan vanuit het rechtmatigheidsperspectief is in 2023 voor het eerst opgesteld. Dit plan vormt het startpunt van een adequate interne controle die minimaal alle relevante financiële rechtmatigheidsaspecten afdekt voor de belangrijkste financiële processen. Zoals eerder beschreven controleren wij ook voor deze processen – waarbij de rechtmatigheid van belang is – ook de getrouwheid.

De secretaris is verantwoordelijk voor de volledige, tijdige en adequate uitvoering van dit plan. De uitgevoerde interne controlewerkzaamheden kunnen leiden tot verbeterpunten, fouten en/of onzekerheden. De eindrapportage interne controle betreft een samenvatting hiervan. Deze eindrapportage stelt het dagelijks bestuur in staat om op basis van een deugdelijke uitgevoerde interne controle een uitspraak te doen over het financieel rechtmatig handelen.

2.3.1 Interne ontwikkeling

De GR investeert zichtbaar in de kwaliteit van de interne beheersing, middels het:

1. opstellen van voorliggend overkoepelend intern controleplan;
2. uitvoeren van interne controles in boekjaar 2023 en verbeteren van vastleggingen en adequate dossiervorming;
3. ontwikkelen van interne controle rapportages met daarin conclusies en aanbevelingen.

De GR heeft met Deloitte Audit Advisory Public samengewerkt om dit plan tot stand te brengen. Deloitte Audit Advisory Public zal vervolgens verder ondersteuning bieden bij:

- Uitvoeringen geven aan het interne controleplan 2023;
- Rapporteren over de uitkomsten van de interne controle en opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

2.3.2 Externe ontwikkelingen

Het dagelijks bestuur geeft over boekjaar 2023 voor het eerst een oordeel over het financieel rechtmatig handelen. Om het dagelijks bestuur in staat te stellen een gefundeerde uitspraak te doen over de financiële rechtmatigheid zijn onderstaande stappen van belang:

1. Normenkader: Het normenkader wordt besproken in het controleprotocol en tezamen met het controleprotocol vastgesteld door het algemeen bestuur. Dit normenkader is dus reeds aanwezig, voldoet en vormt een adequate basis voor de bepaling welke interne controles voor de financiële rechtmatigheid minimaal noodzakelijk zijn.
2. Risicoanalyse: In dit interne controleplan treft u een beknopte interne risicoanalyse aan over de voor de rechtmatigheidsverantwoording van belang zijde baten, lasten en de balansposten. Wij verwijzen hiervoor naar hoofdstuk 3.2. en bijlage 5. Daarin is per proces/onderwerp de aard van het proces, het bijbehorende normenkader, de belangrijkste risico's en de benodigde interne controlewerkzaamheden opgenomen.
3. Toetsingskader en uitvoering interne controles: De risicoanalyse wordt vervolgens vertaald in het toetsingskader met behulp van de checklisten (afgestemd met de accountant) en controlevastleggingen per proces/onderwerp. In de checklisten en controlevaststellingen zijn de belangrijkste bepalingen over recht, hoogte en duur vertaald naar toetspunten en controlevastleggingen. Deze toetspunten worden niet apart in dit plan opgenomen, maar direct in de interne controle checklisten. Met dit plan presenteren wij een volledig dekkende aanpak om te komen tot de rechtmatigheidsverantwoording.
4. Adequate dossiervorming: De dossiervorming en interne controle vastleggingen worden verder ingericht. De dossieropbouw voldoet daarna om intern verantwoording af te leggen. Deze dossiervorming en vastlegging is ook afgestemd met de accountant zodat ook de accountantscontrole soepel blijft verlopen en we dubbel werk voorkomen.
5. Eindrapportage: In het boekjaar 2023 wordt een eindrapportage ontwikkeld. Met behulp van een 'stoplichtmodel' wordt inzichtelijk gemaakt in welk proces de belangrijkste bevindingen zich voordoen. De rapportage wordt gedurende het jaar gedeeld met de teammanagers, directie en bestuur. De eindrapportage over het gehele boekjaar met daarin een samenvatting van de uitkomsten van de controles is in het voorjaar van 2024 leidend voor het dagelijks bestuur om tot een rechtmatigheidsoordeel te komen. Het doel van deze rapportage is breder dan alleen een oordeel in de vorm van een rechtmatigheidsverklaring. In deze rapportage nemen wij niet alleen bevindingen en fouten op het gebied van rechtmatigheid en getrouwheid. Wij nemen ook adviespunten op ter verbetering van het proces of de dossiervorming. Deze rapportage draagt daarmee ook bij aan het verder verbeteren van de financiële beheersing door de GR.

Met alle hiervoor genoemde aanvullingen en aanscherpingen van de interne controle in 2023 ligt de GR vooralsnog op koers om te kunnen komen tot een rechtmatigheidsverantwoording 2023. Als er

relevante ontwikkelingen zijn te melden over de rechtmatigheidsverantwoording dan rapporteren wij deze direct aan de betreffende teammanagers en het dagelijks bestuur.

2.4. Personele inzet

De secretaris van de GR is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de interne controle. Deloitte Audit Advisory Public ondersteunt bij de uitvoering van het interne controleplan 2023. Tevens rapporteren zij over de uitkomsten van de interne controle en stellen de concept tekst voor de rechtmatigheidsverantwoording op. In bijlage 1 is de planning op hoofdlijnen opgenomen.

3. Te controleren processen 2023

Bij de inrichting van de controleplanning is zoveel mogelijk rekening gehouden met:

1. De voor de GR meest significante financiële processen waar financiële rechtmatigheidsaspecten moeten worden getoetst;
2. De resultaten uit de interimcontrole 2022 en de jaarrekeningcontrole 2022 zoals deze zijn gerapporteerd door de externe accountant in de boardletter/managementletter en het accountantsverslag;
3. Overige relevante interne en externe ontwikkelingen die van invloed zijn op de financiële rechtmatigheid.

3.1. Significante processen en werkzaamheden

In het normenkader van de GR is de relevante interne en externe wet- en regelgeving opgenomen. Vervolgens moet de GR aantonen dat bij het aangaan van transacties met financiële gevolgen de relevante bepalingen zijn nageleefd. Bij rechtmatigheid in het kader van de controle bestaat er dus een duidelijke relatie met het financiële beheer. Er moet immers worden vastgesteld dat baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. De rechtmatigheidscontrole heeft daarbij als doel om vast te stellen dat de baten, lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de bepalingen in de wet- en regelgeving. Het gaat dus om de financiële beheershandelingen.

Om het normenkader te kunnen gebruiken voor de interne controle moet het normenkader worden geoperationaliseerd. Dat wil zeggen dat inzichtelijk gemaakt wordt welke bepalingen in de regelgeving relevant zijn voor het rechtmatigheidsbeheer. In het kader van de interne controle gaat het daarbij om de bepalingen waar voor de GR financiële consequenties uit voortkomen. Het operationaliseren van het normenkader is een taak van het dagelijks bestuur en wordt vastgelegd in het toetsingskader zijnde interne controleplan, controlevaststellingen, checklisten etc. In dit toetsingskader is per wet/regeling/verordening vastgelegd welke artikelen relevant zijn voor de toetsing. Het uiteindelijke resultaat zal moeten zijn dat de GR aantoonbaar wet- en regelgeving naleeft, zijnde financieel rechtmatig handelt.

Dit betekent dat niet alle relevante wet- en regelgeving wordt getoetst, maar dat de bij interne controle rekening wordt gehouden met het financieel belang. Voor de interne controle sluiten wij aan op het materialiteitsbegrip van de accountant. De goedkeuringstolerantie – ook wel de materialiteit genoemd – is volgens BADO voor de accountant reeds jaren vastgesteld op 1% van de totale lasten (inclusief toevoegingen aan de reserves). In bijlage 2 is de berekening van de materialiteit, uitvoeringsmaterialiteit en de verantwoordingsgrens opgenomen.

De baten, lasten en balansmutaties zijn als volgt geanalyseerd:

- Wij hebben de baten en lasten op basis van de kostensoorten geanalyseerd. In de interne controle worden in ieder geval alle baten en lasten groter dan de uitvoeringsmaterialiteit opgenomen (zie bijlage 2 voor dit bedrag). Dit zijn ook minimaal die processen die voor de accountant uiteindelijk relevant zijn.
- De balansposten zijn beoordeeld op basis van de jaarrekening 2022.

Per proces / post is beschreven in welke mate er binnen de GR sprake is van risico's en welke werkzaamheden worden verricht. Deze werkzaamheden zijn leidend in de samenstelling van de globale controleplanning zoals opgenomen in bijlage 1.

In de laatste kolom van de tabel op de volgende pagina is het verplichte karakter aangegeven van de interne controle. Hieruit blijkt of de controle op wettelijke grondslag en risicoanalyse en vanuit de voorbereiding op de jaarrekening moet plaatsvinden of naar eigen keuze van de GR in de planning is opgenomen. Voor controlejaar 2023 streeft de GR naar het voldoen aan het wettelijk minimum voor de financiële rechtmatigheid.

Legenda "risicoclassificatie" uit de volgende tabel:

H	Hoog
M	Midden
L	Laag

Legenda "verplichting" uit de volgende tabel:

V	Vanuit wettelijke verplichting: bedrag is hoger dan de in bijlage 2 opgenomen materialiteit en/of de bate, last dan wel balansmutatie hangt samen met een (verhoogd) risico op een onrechtmatigheid.
K	Eigen keuze om te betrekken in de interne controle.

In de tabel is de volgorde aangehouden: baten, lasten, balans en overige onderwerpen.

Nr.	Processen / posten	Risico	Bedragen x € 1.000	Bron: bedrag baten en lasten begroting 2023 en balans de jaarrekening 2022.	Verplichting
Baten					
De financiële baten bestaan uit rentebaten en de Safe Harbour premie die n.a.v. een borgstelling vanuit Groningen Seaports N.V. wordt ontvangen.					
1.	Rente lening Groningen Seaports N.V.	L	€ 660	Grootboekrekeningen: • 470950 Rente lening GR/NV	K
2.	Safe harbour premie Groningen Seaports N.V.	L	€ 1.584	Grootboekrekeningen: • 470960 Borgstellingspremie	K
Lasten					
De lasten bestaan voornamelijk uit de dienstenvergoeding aan Groningen Seaports N.V. Verder is sprake van accountants-, secretariaat- en advieskosten die worden doorbelast aan Groningen Seaports N.V. Er is geen sprake van toevoegingen aan de reserves (lasten) en/of afschrijvingslasten.					
3.	Dienstenvergoeding	L	€ 2.244	Grootboekrekeningen: • 340200 Dienstenvergoeding	K

Nr.	Processen / posten	Risico	Bedragen x € 1.000	Bron: bedrag baten en lasten begroting 2023 en balans de jaarrekening 2022.	Verplichting
4.	Inkopen (overige bedrijfskosten, inclusief betaalproces en Europese aanbestedingen)	L	€ 205	Laag risico inzake reguliere inkoopproces zoals autorisatie factuur en betalingen. Gezien omvang van deze aan te besteden kosten ook een laag risico voor voldoen aan EU-aanbestedingswetgeving. Grootboekrekeningen: • 340140 Overige externe loonkosten • 440000 Accountantskosten • 441000 Advieskosten • 449000 Overige kosten	V
5.	Begrotingscriterium	L	n.v.t.	Beoordelen overschrijdingen van de lasten per jaareinde.	V
Balansposten Hieronder de volgorde van vaste activa t/m vlottende passiva. Indien balansposten niet genoemd zijn dan is dat omdat daar vanuit het normenkader bezien, geen financiële rechtmatigheidsaspecten mee samenhangen. De overlopende activa betreffen rentelasten (loopt mee in financiële vaste activa), te vorderen borgstellingsvergoeding (loopt met in de baten) en nog te ontvangen vorderingen (doorbelasting loopt mee in de lasten). De overlopende passiva bestaan uit de dienstenvergoeding en overige openstaande facturen en vallen onder de lasten.					
6.	Financiële vaste activa	L	€ 220.066	Betreft belang in deelneming Groningen Seaports N.V. en verstrekte lening aan Groningen Seaports N.V. Grootboekrekeningen: • 040000 Deelneming Groningen Seaports NV • 060000 Langl. lening u/g GSP NV • 470500 Rente deelnemers	V
7.	Treasury (kort- en langlopende geldleningen)	L	€ PM	Vooralsnog geen sprake van nieuwe lang- of kortlopende geldleningen. Betreft een Rekening-courant verhouding met Groningen Seaports N.V. waarover geen rente verschuldigd is. Grootboekrekeningen: • 127026 Rekening courant Groningen Seaports NV	V
8.	Eigen vermogen mutaties in reserves (baten en lasten)	L	€ 220	Grootboekrekeningen: • 070001 Eigen vermogen	V

Hieronder worden overige onderwerpen nader toegelicht.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

De naleving van de WNT maakt geen onderdeel uit van dit interne controleplan. Er is een zeer laag risico op bevindingen en de organisatie onderbouwt jaarlijks de verantwoording in de jaarrekening. Jaarlijks wordt verantwoording afgelegd over de beloning van de topfunctionarissen. Bij het overschrijden van de WNT is sprake van een onverschuldigde betaling (met inachtneming van het overgangsrecht). De topfunctionaris is verplicht tot terugbetaling en de afspraken met de topfunctionaris dienen te worden aangepast.

Bij het niet opnemen van de terugbetaling in de jaarrekening van de GR is sprake van een fout in het getrouwe beeld. Echter ontvingen de leden van het algemeen bestuur in 2022 geen bezoldiging. Dit is ook conform 2021. De GR voldoet al jaren aan de WNT-norm. Hierbij zijn over 2023 geen bijzonderheden te verwachten. In het kader van het opstelproces van de jaarrekening wordt de WNT-verantwoording opgemaakt en opgenomen in de jaarrekening.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn diverse soorten boekingen die veelal handmatig tot stand komen en niet samenhangen met een ander dagboek en proces zoals bijvoorbeeld inkoopfacturen. De bepaling van de massa's per proces / balanspost kent geen insteek op dagboeken c.q. soorten boekingen. Dit betekent dat bij de controle op de inkooplasten naast inkoopfacturen ook memoriaalboekingen geselecteerd kunnen worden. Er wordt geen aparte controle verricht op de memoriaalboekingen, maar deze maken onderdeel uit van de individuele interne controles. De vastlegging van de controle op geselecteerde memoriaalboekingen vindt plaats in de checklist van het bijbehorende proces / balanspost.

3.2. Bepalen van de massa per proces

De massabepaling per proces / post is van groot belang om achteraf vast te stellen dat de totale interne controle voldoende euro's in scope heeft én dat er geen euro's dubbel in scope zijn. Daar is terug te vinden per post wat de massa is voor de selecties.

Vanuit een dump uit Microsoft Dynamics (financiële administratie) dan wel vanuit bijvoorbeeld subadministraties zijn de massa's middels opvraagfuncties eenvoudig te genereren en te exporteren naar Excel. Wij nemen per geproduceerde massa per proces/post een printscreen uit Microsoft Dynamics dan wel subadministratie op met de ingevulde parameters en nemen de datum op waarop het overzicht is gegenereerd. Zo is de massa ook achteraf nog reproduceerbaar.

3.3. Aantal deelwaarnemingen per proces

Zoals beschreven in eerdere paragrafen verrichten wij voor diverse processen gegevensgerichte detailcontroles (deelwaarnemingen). Het aantal waarnemingen wordt bepaald rekening houdend met de volgende aspecten:

- Op basis van de daadwerkelijke realisatie in euro's (omvang);
- De voor de interne controle te hanteren uitvoeringsmaterialiteit (zie bijlage 2); en
- De risicoclassificatie van de betreffende risico's.

De GR stemt periodiek het aantal deelwaarnemingen af met de externe accountant om te waarborgen dat de GR ook direct voor de accountantscontrole voldoende en geschikte werkzaamheden verricht op de baten, lasten en balansmutaties.

Om een indicatie te krijgen van de omvang van de detailcontroles per proces / per post is in bijlage 4 een overzicht opgenomen met de te controleren aantallen voor boekjaar 2023.

3.4. Wijze van selecteren van deelwaarnemingen per proces

De externe accountant maakt ten behoeve van de onafhankelijkheid en nauwe samenwerking tussen interne controle en externe controle zelfstandig de selecties vanuit (bijvoorbeeld) de dump van de financiële administratie. Hierover vindt periodiek overleg plaats met de GR en de externe accountant. Doordat de externe accountant zelf de selecties maakt kan de externe accountant voldoende haar onafhankelijkheid en objectiviteit waarborgen. Dit waarborgt tevens ook een willekeurige selectie van de waarnemingen die de domeinen/teams moeten controleren waardoor de betrouwbaarheid van de interne controles toeneemt.

3.5. Documenteren interne controle

Iedere controleactiviteit van de IC wordt vastgelegd in controlevaststellingen en checklists. Het is noodzakelijk dat onderliggende documenten systematisch en op zodanige wijze worden vastgelegd dat deze ook voor anderen (waaronder collega's en de accountant) reproduceerbaar en duidelijk

zijn. Er wordt daarom per proces een apart digitaal dossier aangemaakt op de server van de GR waarin duidelijk wordt vastgelegd per proces:

- Procesbeschrijving: Beschrijving van belangrijkste processtappen en beheersmaatregelen. De zogenaamde opzet van het proces;
- Gedocumenteerde lijncontrole: De beschreven processtappen zijn onderbouwd met één voorbeeld ter onderbouwing van het bestaan van het proces en de beheersmaatregelen;
- Massa en selectie: Documentatie omtrent de gehanteerde massa's ten behoeve van selecties voor gegevensgerichte detailcontroles;
- Vastlegging: Checklists en memo's met detailbevindingen;
- Documentatie en onderbouwing werkzaamheden: Mapjes per deelwaarneming met de onderbouwing van de selecties (documenten) en overige werkzaamheden om te komen tot de detailbevindingen.
- Foutenevaluatie en eindrapportage: vanuit de interne controle wordt op meerdere momenten per jaar een interne controlerapportage opgesteld.

3.6. Planning uitvoering en rapportage interne controle

In bijlage 1 is de detailplanning opgenomen.

3.7. Evaluatie interne controle na afloop boekjaar

Dit interne controleplan is opgesteld in juli 2023 en is gebaseerd op de begroting 2023 en jaarrekening 2022. Bij afronding van de interne controle na afloop van het boekjaar 2023 dient op basis van de definitieve cijfers volgens de jaarrekening 2023 een evaluatie plaats te vinden van de baten, lasten en balansmutaties. Dit om vast te stellen dat de geplande en uitgevoerde werkzaamheden nog steeds voldoende en geschikt zijn om te komen tot een oordeel over de financiële rechtmatigheid.

Bijlage 1: Controleplanning

Uit te voeren werkzaamheden	Doelgroep	Start	Einde
Actualiseren en vaststellen normenkader	Interne organisatie	november	december
Scoping van de interne controlewerkzaamheden op basis van normenkader en financiële stromingen. Uitkomst is een overzicht van de belangrijkste financiële processen. Vaststellen interne controleplan.	Interne organisatie	september	oktober
Procesbeschrijvingen + bijbehorende lijncontrole (opzet en bestaan proces): interviews met proceseigenaren + beoordelen onderbouwende documentatie. E.e.a. i.c.m. interimcontrole accountant.	Interne organisatie en externe accountant	oktober	november
Alle interne controlewerkzaamheden en bijbehorende steekproeven op 1 moment. Gegevensdeling met accountant (boekingsoverzicht met alle boekingen) Accountant maakt steekproeven Deloitte audit advisory voert uit en legt vast	Interne organisatie en externe accountant	januari t+1	februari t+1
Interne controle rapportage met daarin de bevindingen vanuit de processen en de gegevensgerichte werkzaamheden inclusief een conclusie over de rechtmatigheid. Opstellen rechtmatigheidsverantwoording t.b.v. opname in de jaarrekening 2023	Interne organisatie	februari t+1	maart t+1
Vorbereiding opsteldossier jaarrekening:	Interne organisatie	januari t+1	april t+1
Jaarrekeningcontrole accountant tot en met verstrekken controleverklaring.	Externe accountant	april t+1	juni t+1

Bijlage 2: Berekening materialiteit, controletolerantie en verantwoordingsgrens

Nadere uitleg begrippen

Begrip	Beschrijving begrip
Goedkeuringstolerantie c.q. materialiteit	Betreft een grensbedrag voor de accountant zoals beschreven in het controleprotocol van de GR. Als de accountant fouten constateert die in totaliteit lager zijn dan 1% van de totale lasten, inclusief dotaties aan reserves, dan kan de accountant een goedkeurende controleverklaring verstrekken. De materialiteit is relevant voor de evaluatie van de uitkomsten van de accountantscontrole. Voor de interne controle gebruiken wij deze grenzen om de uitvoeringsmaterialiteit te berekenen en af te stemmen met de accountant.
Uitvoeringsmaterialiteit	Uitvoeringsmaterialiteit wordt vastgesteld om de waarschijnlijkheid dat het totaal van niet-gecorrigeerde en niet-gedetecteerde afwijkingen in de jaarrekening de materialiteit voor de jaarrekening als geheel overschrijdt, tot een passend laag niveau terug te brengen. Oftewel: de uitvoeringsmaterialiteit is altijd een afgeleide van de materialiteit en is dus altijd een lager bedrag dan de materialiteit waarmee de accountant de controlebevindingen evalueert. Voor de interne controle sluiten wij aan op deze uitvoeringsmaterialiteit. Deze uitvoeringsmaterialiteit wordt bijvoorbeeld gebruikt bij het berekenen van de steekproefomvang. De uitvoeringsmaterialiteit is dus van belang voor zowel de accountant als voor de interne controle en is met name van belang in de uitvoering van de controlewerkzaamheden (bijv. berekening steekproefomvang) en niet in de evaluatie.
Verantwoordingsgrens	Met de komst van de rechtmatigheidsverantwoording is de term verantwoordingsgrens geïntroduceerd. Deze grens is primair van belang voor het dagelijks bestuur (en dus voor de interne controle). Voor de rechtmatigheidsverantwoording over het boekjaar 2023 dient het algemeen bestuur een verantwoordingsgrens vast te stellen tussen de 0% en 3% van de totale lasten. Het dagelijks bestuur hanteert deze verantwoordingsgrens om te bepalen welke fouten en onduidelijkheden vanuit de interne controles opgenomen moeten worden in de rechtmatigheidsverantwoording. De verantwoordingsgrens is dus van belang bij de evaluatie van de uitkomsten van de interne controle en rapportage hierover in de rechtmatigheidsverantwoording.

Goedkeuringstolerantie

In de algemeen bestuursvergadering is het "Controleprotocol 2022" vastgesteld. Het controleprotocol 2023 is nog niet voorhanden en zal naar verwachting in december 2023 worden vastgesteld door het AB. Derhalve wordt in dit IC plan uitgegaan van het controleprotocol 2022. Daarin wordt gesproken van een zogenaamde goedkeuringstolerantie, oftewel de materialiteit die wordt gehanteerd voor de accountantscontrole. Dit is conform BADO¹ voorgeschreven op maximaal 1% van de totale lasten. De totale lasten zijn de totale jaarlijkse exploitatielasten inclusief toevoegingen aan reserves.

De totale lasten volgens de begroting 2023 bedragen € 2.244.000.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	<= 1%	> 1% < 3%	-	>= 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	<= 3%	> 3% < 10%	>= 10%	-

De totale lasten volgens de primitieve begroting 2023 bedragen circa € 2.244.000:

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	<= 22.440	> 22.440 < 67.320	-	>= 67.320
Onzekerheden in de controle (% lasten)	<= 67.320	> 67.320 < 224.400	>= 224.400	-

De uitvoeringsmaterialiteit is een afgeleid lager bedrag van de materialiteit en wordt gebruikt bij de uitvoering (bijvoorbeeld bij het bepalen van de steekproefomvang) en evaluatie van de interne controle. Ook de externe accountant berekent jaarlijks de materialiteit en uitvoeringsmaterialiteit ten behoeve van de externe accountantscontrole. De uitvoeringsmaterialiteit wordt op een lager bedrag gesteld:

- De definitieve cijfers over het te controleren boekjaar zijn uiteraard nog niet bekend. Voorzichtigheidshalve wordt daardoor gedurende de controle met een lager bedrag gewerkt zodat voldoende steekproeven zijn gewaarborgd.
- Vanwege de waarschijnlijkheid van niet-gecorrigeerde en niet-gedetectedeerde afwijkingen.

De uitvoeringsmaterialiteit wordt voorlopig bepaald op € 16.830, circa 75% van de goedkeuringstolerantie. Dit is op 5 oktober 2023 afgestemd met Eshuis Accountants en Adviseurs.

De huidige uitvoeringsmaterialiteit betreft dan ook de geplande uitvoeringsmaterialiteit en kan tevens nog wijzigen als gevolg van hogere dan wel lagere totale lasten volgens de jaarrekening.

Rapporteringstolerantie

Naast de goedkeuringstoleranties is ook de rapporteringstolerantie van belang. Deze kan als volgt worden gedefinieerd: Een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapporteringstolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen. Voor de rapporteringstolerantie geldt als maatstaf dat de accountant in zijn rapport van bevindingen geconstateerde fouten en onzekerheden groter dan of gelijk aan € 17.952 vermeldt

¹ Bron: 25 juli 2023: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0015524/2017-12-09>.

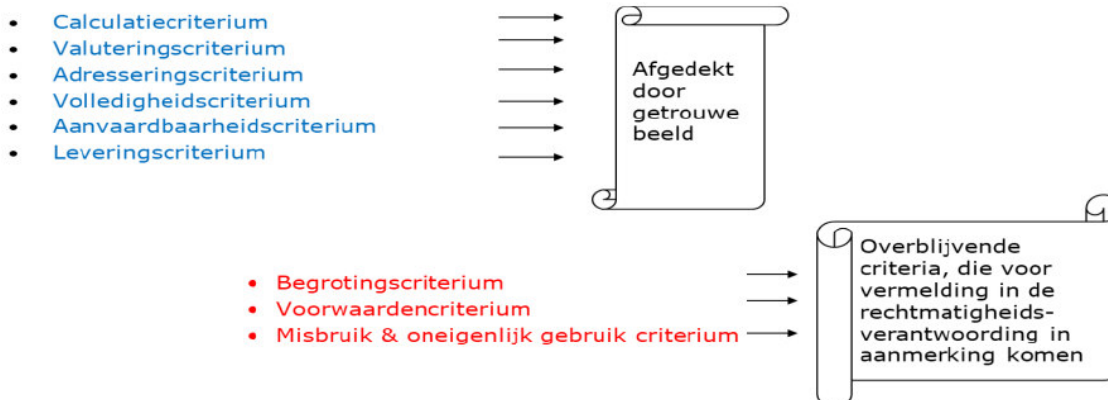
Verantwoordingsgrens

Deze grens mag conform BBV liggen tussen de 0% en maximaal 3%. Voor boekjaar 2023 hanteert het dagelijks bestuur 1%.

Dit betekent dat het dagelijks bestuur de fouten en onduidelijkheden die groter zijn dan € 22.440 moet opnemen in de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Zie hiervoor ook de Kadernota rechtmatigheid 2023 van de commissie BBV.

Bijlage 3: Overzicht rechtmatigheidscriteria

In onderstaand overzicht staan de 9 rechtmatigheidscriteria opgenomen.

Bron: Kadernota rechtmatigheid 2023, Commissie BBV.

Er worden negen rechtmatigheidscriteria onderscheiden. De eerste zes criteria zien toe op de getrouwheid en blijven van toepassing bij het vaststellen van de jaarrekening door het algemeen bestuur. Er is dus sprake van overlap. Over deze criteria wordt **niet** afzonderlijk gerapporteerd in de rechtmatigheidsverantwoording. Deze zes criteria blijven wel onderdeel uitmaken van het control framework van het algemeen bestuur. Daarnaast blijven deze zes criteria onderdeel uitmaken van de reguliere jaarrekeningcontrole en de controleverklaring van de accountant.

Voor de rechtmatigheidsverantwoording blijven over de laatste drie criteria zijnde begrotingscriterium, voorwaardencriterium en misbruik & oneigenlijk gebruik criterium. Deze komen dus expliciet tot uitdrukking in de rechtmatigheidsverantwoording. In de onderstaande tabel zijn de negen criteria opgenomen met daarbij aangegeven of deze van belang zijn voor de financiële rechtmatigheidsverantwoording (R) of van belang zijn voor het getrouwheidsoordeel (G) inclusief een toelichting en enkele voorbeelden.

Criteria	Getrouwheidsaspecten	R	G	Omschrijving	Voorbeeld
1. Calculatiecriterium	Juistheid		X	De vastgestelde bedragen zijn juist berekend.	Facturen
2. Valueringscriterium	Tijdigheid		X	Het tijdstip van betaling en de verantwoording van verplichtingen is juist.	Aangegaan en verantwoording van contracten en verplichtingen
3. Leveringscriterium	Bestaan		X	Juistheid van ontvangen goederen en/of diensten.	Inkoop van goederen / diensten
4. Adresseringcriterium	Juistheid		X	De persoon of organisatie waar een financiële stroom naartoe is gegaan, is juist (rechthebbende).	Betalingsverkeer
5. Volledigheidscriterium	Volledigheid		X	Alle opbrengsten die verantwoord zouden moeten zijn, zijn ook verantwoord.	- Premie - Rentebaten
6. Aanvaardbaarheidscriterium	Juistheid		X	De financiële beheershandelingen past bij de activiteiten van de organisatie en in relatie tot de kosten is een aanvaardbare tegenprestatie overeengekomen.	- Inkoop van goederen en/of diensten

Criteria	Getrouwheidsaspecten	R	G	Omschrijving	Voorbeeld
7. Begrotingscriterium	Alle	X		Financiële handelingen moeten passen binnen het kader van de geautoriseerde begroting. Past het totaal binnen het opgestelde en geautoriseerde programma? Dit omvat zowel de investeringskredieten, mutaties in het eigen vermogen (reserves) en de lasten op programmaniveau.	Overschrijding van een programma
8. Voorwaardecriterium: <i>Voorwaardencriterium</i> Het algemeen bestuur kan het normenkader voor de rechtmatigheidstoets met uitzonderingen vaststellen. Dit betekent dat naast de verplichte aspecten recht, hoogte en duur niet ook de facultatieve aspecten algemeen, termijnbepalingen, administratieve handelingen, bevoegdheden en bewijsstukken worden meegenomen bij de vaststelling van het normenkader.	Alle	X		Er wordt voldaan aan de nadere eisen die worden gesteld bij de uitvoering van financiële beheershandelingen. Dit betreft het voldoen aan interne en externe wet- en regelgeving waar een financiële beheershandeling uit voortvloeit.	- EU aanbesteding
9. M&O-criterium	Alle	X		De interne toetsing op juistheid en volledigheid van gegevens die door derden zijn verstrekt bij het gebruik van overheidsregelingen (= misbruik). De interne toetsing of derden bij het gebruik van overheidsregelingen geen (rechts)handelingen hebben verricht die in strijd zijn met het doel of de strekking van de regeling (= oneigenlijk gebruik)	Zie toelichting hieronder.

Om misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden te voorkomen zijn beheersmaatregelen nodig (effectieve maatregelen) in de organisatie om misbruik te voorkomen, dan wel op te sporen. Aangezien er binnen de GR geen sprake is van derden die gebruik maken van overheidsregelingen (bijvoorbeeld verstrekte subsidies) is het M&O criterium voor de GR niet relevant in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording.

Bijlage 4: Indicatie omvang aantal detailwaarnemingen per post / proces

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de verrichte detailcontroles over boekjaar 2022 uitgevoerd door de externe accountant tijdens de jaarrekeningcontrole 2022. Wij hebben hiervoor de volgorde aangehouden van het voorliggende interne controleplan. In de laatste kolom lichten wij eventuele bijzonderheden toe voor zover die relevant zijn voor het betreffende controlejaar. De te controleren aantallen voor boekjaar 2023 worden in overleg met controlerend accountant Deloitte bepaald zoals eerder in dit plan beschreven.

Nr.	Naam proces / post	Aantal 2022	Toelichting indien nodig
1.	Rente lening Groningen Seaports N.V.	n.v.t.	Betreft één lening, integrale aansluiting rentebaten.
2.	Safe harbour premie Groningen Seaports N.V.	n.v.t.	Betreft een premie n.a.v. borgstelling door de GR. Bestaat uit rentevergoeding en vergoeding voor de beheerskosten
3.	Dienstenvergoeding	1	
4.	Inkopen facturen	8	Reguliere controle op inkoopfacturen.
	Inkopen aanbestedingen	6	Controle op rechtmatigheid EU-aanbesteden
5.	Begrotingscriterium	n.v.t.	Geen detailcontroles te verrichten. Betreft een evaluatie per jaareinde van de overschrijdingen van de lasten t.o.v. de begroting.
6.	Financiële vaste activa	n.v.t.	Betreft een 100% belang in Groningen Seaports N.V. waarin geen mutaties hebben plaatsgevonden. Verder is ook een lening aan Groningen Seaports N.V. verstrekt met een onbepaalde looptijd waarbij tussentijds aflossen niet verplicht is. De rente bedraagt 3% per jaar. Integrale aansluiting van rentebaten en eventuele aflossingen.
7.	Treasury	PM	Afhankelijk of nieuwe leningen zijn afgesloten.
8.	Eigen vermogen	PM	Omvang steekproef hangt af van de omvang en aantal mutaties.

Bijlage 5: Interne controlewerkzaamheden per onderdeel

In deze bijlage worden de onderwerpen toegelicht in gelijke volgorde zoals deze ook in paragraaf 3.1. zijn opgenomen. Onderstaand wordt per onderwerp het volgende behandeld:

- Aard van de post: wat houdt deze post / dit proces in en welke zaken spelen er?
- Normenkader: een overzicht van de relevante externe en interne wet- en regelgeving met financiële rechtmatigheidsaspecten.
- Risicoanalyse: een beknopte weergave van de belangrijkste af te dekken risico's.
- Interne controle: een overzicht van de te verrichten werkzaamheden.

Op deze wijze is helder welke werkzaamheden minimaal noodzakelijk zijn voor de rechtmatigheidsverantwoording.

1. Baten – Rente lening Groningen Seaports N.V.

Aard van de post

Dit betreft een rentevergoeding over de lening verstrekt aan Groningen Seaports N.V. (deelneming). De afspraken inzake deze opbrengsten zijn in een overeenkomst tussen de GR en de deelneming vastgelegd. Groningen Seaports N.V. is jaarlijks over de hoofdsom een rente van 3% per jaar verschuldigd. De verstrekte lening heeft een onbepaalde looptijd en Groningen Seaports N.V. is niet verplicht om tussentijds af te lossen. De maximale aflossing bedraagt 5% per jaar. In 2022 heeft geen aflossing plaatsgevonden. Dit is conform de afgelopen jaren. Ook voor 2023 worden geen aflossingen van de lening verwacht. De rentebaten zijn stabiel en bedragen jaarlijks € 660.000.

Normenkader

De voorwaarden rondom de lening zijn vastgelegd in de getekende leningovereenkomst. Aangezien de overeenkomst niet formeel is vastgesteld door het algemeen bestuur en er geen sprake is van externe wetgeving, is er geen rechtmatigheidsrisico. Wij controleren deze processen wel "vrijwillig" gezien de financiële omvang.

Risicoanalyse

Vanuit de accountantscontrole zijn geen zaken gerapporteerd in de managementletter 2022 en het accountantsverslag 2022.

Er vindt in het proces controle op de opbrengsten plaats om vast te stellen dat de opbrengsten volledig, juist en rechtmatig zijn verantwoord.

Rekening houdend met de omvang van de post en de eenvoud van dit proces onderkennen wij voor de interne controle een laag risico op materiële fouten.

Interne controle

Voor de interne controle verrichten wij de volgende werkzaamheden:

- Gegevensgerichte detailcontroles: verricht een herberekening van de rentebate. Stel vast dat de verantwoorde opbrengsten aansluiten met de overeenkomst. Stel hierbij ook vast dat:
 - Geen aflossingen zijn gedaan gedurende het jaar;
 - Dat er geen aanpassingen zijn geweest m.b.t. de leningsovereenkomst;
 - Dat er geen nieuwe leningen zijn afgesloten gedurende het jaar.

2. Baten – Safe harbour premie Groningen Seaports N.V.

Aard van de post

Het AB heeft op 12 februari 2016 besloten dat de GR Havenschap Groningen Seaports voor een lange termijn (2033) borg staat voor de financiering van Groningen Seaports N.V. Hiertoe is een borgstellingsovereenkomst aangegaan met Groningen Seaports N.V, waarmee een 100% borgstelling wordt gerealiseerd voor de financiering van Groningen Seaports N.V. De borgstelling is nodig om zekerheden voor financiële instellingen die leningen verstrekken aan Groningen Seaports N.V. te realiseren. De GR Havenschap Groningen Seaports ontvangt voor de borgstelling een zogenaamde safe-harbour premie. Deze premie is opgebouwd uit een rentevergoeding en een vergoeding voor de beheerskosten van de GR Havenschap Groningen Seaports. Deze premie bedraagt 0,8% van de totale financiering onder borging.

Normenkader

De voorwaarden rondom de premies vastgelegd in de getekende overeenkomst. Aangezien de overeenkomst niet formeel is vastgesteld door het algemeen bestuur en er geen sprake is van externe wetgeving, is er geen rechtmatigheidsrisico. Wij controleren deze processen wel "vrijwillig" gezien de financiële omvang.

Risicoanalyse

Vanuit de accountantscontrole zijn geen zaken gerapporteerd in de managementletter 2022.

Er vindt in het proces controle op de opbrengsten plaats om vast te stellen dat de opbrengsten volledig, juist en rechtmatig zijn verantwoord.

Rekening houdend met de omvang van de post en de eenvoud van dit proces onderkennen wij voor de interne controle een laag risico op materiële fouten.

Interne controle

Voor de interne controle verrichten wij de volgende werkzaamheden:

- Gegevensgerichte detailcontroles:
 - verricht een herberekening van de premie. Stel vast dat de verantwoorde opbrengsten aansluiten met de overeenkomst.

3. Lasten – Dienstenvergoeding

Aard van de post

In de verzelfstandigingsovereenkomst is overeengekomen dat de GR belast is met de uitvoering van de publieke taak. Daarmee wordt bedoeld het feitelijk (doen) uitvoeren van publieke taken binnen en in verband met het beheergebied van de GR, voor zover verband houdende met nautisch beheer, de scheepvaart, de havens en vaarwegen en voor wat betreft de uitvoering van enig publiekrechtelijke taak van de GR, de provincie Groningen, de gemeente Het Hogeland en/of de gemeente Eemsdelta. De uitvoering heeft de GR bij Groningen Seaports N.V. neergelegd. Jaarlijks betaalt de GR hiervoor een dienstenvergoeding aan Groningen Seaports N.V. Dit is overeengekomen in de Dienstverleningsovereenkomst d.d. 20 juni 2013. Verrekening van de vergoeding vindt plaats via verrekening in rekening-courant Groningen Seaports N.V.

Normenkader

Er is voor de rechtmatigheidscontrole geen externe wetgeving of interne wetgeving (vanuit algemeen bestuur van toepassing. We toetsen alleen aan de dienstverleningsovereenkomst.

Risicoanalyse

Vanuit de accountantscontrole zijn geen zaken gerapporteerd in de managementletter 2022.

Rekening houdend met de omvang van de post en de eenvoud van dit proces onderkennen wij voor de interne controle een laag risico op materiële fouten.

Interne controle

Stel vast dat de dienstenvergoeding juist is berekend en volledig is verrekend met de rekeningcourant positie.

4. Lasten – Inkoop/aanbestedingen

Aard van de post

Het proces inkopen en aanbestedingen bestaat met name uit de volgende deelprocessen:

- Bepalen juiste aanbestedingsroute n.a.v. de inkoopbehoefte
- Contractenbeheer/-register en verplichtingenadministratie
- Crediteurenbeheer
- Boeken van inkoopfacturen
- Zichtbare vastlegging van de prestatielevering / prestatieakkoordverklaring
- Autoriseren inkoopfacturen
- Betaling van inkoopfacturen

De autorisatie van de inkoopfacturen vindt digitaal plaats, via een workflow. De inkoopfacturen worden geboekt in de financiële administratie. De betaling van inkoopfacturen wordt via het 4-ogenprincipe verricht.

Vanuit de controles over afgelopen jaren is de prestatielevering voldoende onderbouwd.

Normenkader

- Extern – Europese aanbestedingsrichtlijnen
- Extern – Aanbestedingswet 2012 en Gids proportionaliteit
- Intern – Mandaatregelingen

Aanbestedingen

De aanbestedingswet en de gids proportionaliteit schrijven voor dat boven de Europese drempel altijd een Europese aanbestedingsprocedure verplicht is. Uitsluiting van (fouten en onzekerheden van) de Europese aanbestedingswet is wettelijk niet mogelijk aangezien dit externe wetgeving betreft. Deze wet maakt dus verplicht onderdeel uit van het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording. In de gids proportionaliteit worden geen strenge normen opgelegd hoe een aanbesteding onder de drempel exact moet plaatsvinden. Dit is aan de GR om dat in haar lokale inkoopbeleid te verwerken.

Risicoanalyse

Vanuit de managementletter 2022 van de accountant zijn geen nieuwe bevindingen naar voren gekomen.

Voor zowel de controle op de inkoop als de aanbestedingen verrichten wij een volledig gegevensgerichte controle. Dit betreft tevens een gegevensgerichte controle op de betaling.

Interne controle

De interne controle verricht de volgende werkzaamheden:

- **Proces opzet**: verkrijg met behulp van interviews inzicht in de opzet van het inkoop-, aanbesteding, factuurboekingsproces, autorisatieproces (+ aantoonbare vastlegging van de prestatielevering) en betaalproces (inclusief beoordeling van de betalingsorganisatie en controles op mutaties in het crediteurenstambestand en handmatige betalingen).
- **Proces bestaan**: documenteer 1 lijncontrole zijnde 1 voorbeeld van een inkoopfactuur en maak de hele flow zichtbaar (van plan / begroting, aanbesteding, tot en met betaling van de factuur). Documenteer tevens 1 lijncontrole van een mutatie in het crediteurenstambestand en stel vast dat de mutatie in 4-ogenprincipe is aangebracht en dat de controle op de wijziging adequaat heeft plaatsgevonden. Leg tevens 1 lijncontrole zichtbaar vast waarbij een handmatige betaling in kaart wordt gebracht.
- **Gegevensgerichte detailcontrole crediteurenstambestand**:
 - stel maandelijks vast dat van wijzigingen van bankrekeningnummers en bankrekeningnummers bij nieuwe crediteuren dat het bankrekeningnummer is onderbouwd met adequate brondocumentatie (niet zijnde alleen de gewijzigde factuur) om de juistheid van het bankrekeningnummer in het systeem vast te stellen.
- **Gegevensgerichte detailcontroles inkoopfacturen**: controleer met een gegevensgerichte steekproef de juistheid van de inkoop waaronder juiste boeking in de financiële administratie, autorisatie, prestatielevering, Btw-codering en betaling.
- **Gegevensgerichte controle naleving EU-aanbestedingsrichtlijnen**: controleren wij als volgt:
 - Stel een crediteuren spendanalyse op met daarin de bestedingen per crediteur over het huidige boekjaar en de drie eerdere jaren (4 jaar totaal). Dus voor de jaren 2020, 2021, 2022 en 2023;
 - Controleer de naleving op de Europese aanbestedingsregels voor de volgende crediteuren:
 - Crediteuren met een besteding >€ 200.000² in vier jaar én een besteding in het huidige boekjaar;
 - Crediteuren met een besteding >€ 50.000³ in het huidige boekjaar;
 - Crediteuren waarvan de bestedingen in eerdere jaren als onrechtmatig dan wel als risicovol (mogelijk onrechtmatig in huidig boekjaar) zijn aangemerkt. Daarvan stellen we vast of deze onrechtmatigheid is opgelost dan wel risico is gemitigeerd.

² De Europese Commissie stelt elke 2 jaar de drempelbedragen vast. Per 1 januari 2022 – dus voor de boekjaren 2022 en 2023 – is de drempelwaarde voor leveringen en diensten (laagste drempelwaarde) voor decentrale overheden € 215.000 (voorheen: € 214.000). Voor de interne controle wordt dit voorzichtigheidshalve afgerond naar € 200.000.

³ Het bedrag van € 50.000 betreft de waarde van € 200.000 gedeeld door 4 jaar. Deze 4 jaar is richtinggevend voor de looptijd van bijvoorbeeld raamovereenkomsten Artikelen 5 en 33 van richtlijn 2014/24/EU).

5. Lasten – Begrotingscriterium (budgetrecht algemeen bestuur)

Aard van de post

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van het algemeen bestuur is gerespecteerd. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn op hoofdlijnen door de wetgever bepaald in de Wet gemeenschappelijke regelingen bepaald en worden door het algemeen bestuur zelf nader ingevuld en geconcretiseerd. Het algemeen bestuur bepaalt zelf op welk niveau de budgetten in de begroting en investeringen worden geautoriseerd.

In overeenstemming met artikel 12. van de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie autoriseert het algemeen bestuur met het vaststellen van de programmabegroting de totale lasten en de totale baten per programma. Zoals blijkt uit de nadere uitwerking in de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV 2023 toetst de accountant jaarlijks eventuele overschrijdingen van de gerealiseerde lasten ten opzichte van de begroting na wijzigingen.

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) wordt begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

"Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de het algemeen bestuur zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn."

Als blijkt dat de gerealiseerde bedragen hoger zijn dan de, ook na de laatste begrotingswijziging, geraamde bedragen dan kan er sprake zijn van onrechtmatige uitgaven (begrotingsonrechtmatigheid) aangezien het budgetrecht van het algemeen bestuur in het geding is.

Normenkader

- Extern – Wet gemeenschappelijke regelingen (specifiek budgetrecht)
- Extern – Kadernota rechtmatigheid commissie BBV
- Intern – Verordening financieel beleid, beheer en organisatie

Risicoanalyse

Het systeem van budgetbeheer en bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan het algemeen bestuur, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het algemeen bestuur van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van het algemeen bestuur. In de kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV is nader toegelicht wanneer het onrechtmatig is en wanneer er sprake is van een onrechtmatigheid die gerapporteerd moet worden.

Bij de GR is geen sprake van separate programma's, maar slechts van één programma. Om deze reden is op het niveau van het overzicht van baten en lasten de analyse uitgevoerd.

Wij schatten het risico op een onrechtmatigheid die meeweegt in het oordeel van de accountant daarom in als laag.

Interne controle

Wij verrichten de volgende interne controlewerkzaamheden:

1. Analyseren waardoor eventuele begrotingswijzigingen worden veroorzaakt.
2. Overwegen om deze overschrijdingen te rapporteren als onrechtmatigheid conform de kadernota rechtmatigheid commissie BBV.

6. Balans - Financiële vaste activa

Aard van de post

De Financiële vaste activa (FVA) betreffen een belang in een deelneming en een lening uitgegeven aan deze deelneming.

Deelneming

De GR heeft per 14 juni 2013 een 100% belang verkregen in Groningen Seaports N.V. In het kader van de verzelfstandiging is de verkrijgingsprijs hiervan gesteld op € 198,1 miljoen. Op de deelneming Groningen Seaports N.V. vinden conform BBV geen vermogensmutaties plaats tenzij de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs. Hiervan is ultimo 2022 geen sprake. Ook volgens de begroting 2023 is geen sprake van c.q. mogelijk risico op een afwaardering.

Verstreckte lening

De verstreckte lening van € 22 miljoen heeft een onbepaalde looptijd en Groningen Seaports N.V. is niet verplicht om tussentijds af te lossen. De maximale aflossing bedraagt 5% per jaar. Groningen Seaports N.V. is jaarlijks over de hoofdsom een rente van 3% per jaar verschuldigd. In 2022 heeft geen aflossing plaatsgevonden. Dit is conform de afgelopen jaren en ook voor 2023 worden geen aflossingen van de lening verwacht. De rentebaten voor 2022 bedragen EUR 660k. Dit is conform de voorgaande jaren. Zie voor de interne controle werkzaamheden betreffende de rentebaten paragraaf 1. Baten - Rente lening Groningen Seaports N.V.

Normenkader

Voor de rechtmatigheid zijn de volgende aspecten en wet- en regelgeving van belang:

- Extern – Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Er is geen sprake van te toetsen rechtmatigheidsaspecten.

Risicoanalyse

Zowel de risico's op de waardering van de deelneming (mogelijke afwaardering) dan de waardering van de lening (aflossing, risico op oninbaarheid) schatten wij in als laag.

Interne controle

Wij verrichten de volgende interne controlewerkzaamheden:

9. Verkrijg inzicht in de financiële positie van Groningen Seaports N.V.
10. Beoordeel of (mogelijk) sprake is van een lagere marktwaarde t.o.v. de verkrijgingsprijs van de deelneming.
11. Stel op basis van voorgaande vast dat Groningen Seaports N.V. kan voldoen aan haar toekomstige betalingsverplichtingen voor het terugbetalen van de lening.

7. Balans – Treasury (kortlopende en langlopende aangetrokken financieringen)

Aard van de post

De volgende posten behoren tot dit proces:

- Vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Voor deze posten en binnen het proces Treasury onderscheiden wij één belangrijke transactiestroming:

- Proces aangaan kortlopende geldleningen zijnde rekening courant verhoudingen en de daaruit voortvloeiende aflossingen.

In de jaarrekening 2022 is alleen sprake van een rekening courant verhouding met Groningen Seaports N.V. Jaarlijks vindt hier een wederzijdse saldobestemming plaats.

Normenkader

Voor deze post is de volgende wet- en regelgeving relevant:

- Extern – Wet financiering decentrale overheden (FIDO)
- Extern – Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
- Extern – Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV)
- Intern – Treasurystatuut 2019 (geldend voor 2023)

Risicoanalyse

In de begroting 2023 is het volgende te lezen:

“Op het moment dat in de komende jaren nieuwe langlopende financiering (naar verwachting in 2023 of 2024) zal worden aangetrokken, dienen hierover nadere afspraken tussen de GR Groningen Seaports en Groningen Seaports N.V. worden gemaakt.”

Een nieuwe geldlening wordt pas afgesloten als de financieringsbehoefte daarom vraagt. Er wordt vaak voor meerdere miljoenen tegelijkertijd een lening afgesloten. De onrechtmatigheid van één lening kan dus voor de GR al een afkeurend oordeel voor de rechtmatigheid betekenen. Per jaareinde bij het opstellen van de jaarrekening worden externe saldobestemmingen van de uitlener aangesloten op de nog openstaande lening positie van de GR. Daarmee wordt gelijktijdig vastgesteld dat de aflossingen juist, volledig en rechtmatig zijn verantwoord. Het risico op materiele fouten in de aflossingen achten wij daarom nihil en verrichten daarom specifiek op de aflossingen geen interne controlewerkzaamheden. Wij onderkennen de volgende belangrijkste risico's voor de leningen:

1. De leningen zijn niet rechtmatig afgesloten als gevolg van niet voldoen aan het normenkader.
2. De leningen zijn niet getrouw verantwoord doordat langlopende leningen als kortlopend zijn verantwoord en/of andersom.

Dit proces is wordt gecontroleerd gezien de (mogelijke) hoogte van de bedragen en specifieke interne en externe wet- en regelgeving.

Interne controle

Zoals wij bij de risicoanalyse reeds opmerkte kan één onrechtmatige lening mogelijk al leiden tot een afkeurend oordeel voor de financiële rechtmatigheid. Wij controleren dus integraal alle aangegane geldleningen.

Wij verrichten de volgende interne controles:

- Gegevensgerichte detailcontroles:
 - Controleer middels een gegevensgerichte controle de juistheid en rechtmatigheid van alle aangegane langlopende en kasgeldleningen en eventuele verlengingen.
 - Stel vast per jaareinde dat de staat van langlopende geldleningen aansluit op het grootboek en de jaarrekening.
 - Stel per jaareinde vast dat de verantwoorde rentelasten in de staat van geldleningen aansluit op de jaarrekening. Controleer van de nieuwe leningen de rentelast.
 - Stel vast dat de leningenposities volgens de bevestigingen van de uitlener per jaareinde aansluiten op de grootboekstanden en de bedragen in de jaarrekening.

8. Balans – Eigen vermogen

Aard van de post

De jaarrekeningpost bestaat uit de volgende categorieën:

- Algemene reserve: algemeen vrij te besteden door de het algemeen bestuur;
- Gerealiseerd resultaat: het 'netto resultaat' over het huidige boekjaar, dus het saldo volgens het overzicht van baten en lasten na reservemutaties.

Het eigen vermogen ontstaat door stortingen, de winsten en de verliezen uit het verleden. Conform de afspraken over de structurering van het Havenschap is de omvang van het eigen vermogen van de gemeenschappelijke regeling jaarlijks gelijk, aangezien de gemeenschappelijke regeling jaarlijks een € 0 resultaat heeft.

Derhalve is ook geen sprake van bijvoorbeeld specifieke bestemmingsreserves.

Normenkader

Kadernota rechtmatigheid 2023: alle mutaties zijn voorzien van besluiten (genomen door het algemeen bestuur) die zijn genomen vóór het einde van het boekjaar (31 december).

Risicoanalyse

Het belangrijkste risico zit vooral in de rechtmatigheid van de mutaties, waarbij één of meerdere mutatie(s) direct groter dan de materialiteit kunnen zijn. Het risico bestaat tevens dat rechtstreekse vermogensmutaties hebben plaatsgevonden. Vermogensmutaties moeten conform BBV allemaal via plaatsvinden via het overzicht van baten en lasten en voor alle mutaties moet een onderliggend besluit vanuit het algemeen bestuur aanwezig zijn. De eigen vermogenscomponent gerealiseerd resultaat is het netto resultaat van het huidige boekjaar. Dit moet één op één aansluiten op het overzicht van baten en lasten en is niet complex. Bij de GR zal dit jaarlijks nihil zijn.

Interne controle

Verricht de volgende werkzaamheden:

1. Verkrijg de boekingsdetails vanuit de financiële administratie en sluit deze aan op het grootboek en de jaarrekening;
2. Stel de volgende verbandscontroles op:
 - a. Totale mutatie in het eigen vermogen moet aansluiten op het saldo van baten en lasten volgens het overzicht baten en lasten (dus saldo vóór mutatie in de reserve).

- b. De kolommen toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves volgens de toelichting op de balans moeten aansluiten met de genoemde bedragen in het overzicht van baten en lasten. Deze zullen bij de GR jaarlijks nihil zijn.
 - c. Het gerealiseerd resultaat vorig jaar sluit aan op de winstbestemming voorgaand jaar volgens het verloopoverzicht eigen vermogen in de toelichting op de balans.
 - d. De eigen vermogenscomponent gerealiseerd resultaat huidig jaar sluit aan met het gerealiseerd resultaat (dus resultaat ná verwerking mutatie reserves) volgens het overzicht van baten en lasten.
3. Indien van toepassing als sprake is van reservemutaties:
- a. Stel met een gegevensgerichte detailcontrole vast dat de toevoegingen rechtmatig zijn (besluit vanuit het algemeen bestuur en eventuele toelichtende documentatie).
 - b. Stel met een gegevensgerichte detailcontrole vast dat onttrekkingen rechtmatig zijn (besluit vanuit het algemeen bestuur, eventuele toelichtende documentatie en onttrekking moet passen binnen het doel van de reserve).
 - c. Aan alle nieuwe en opgeheven reserves ligt een besluit vanuit het algemeen bestuur ten grondslag.

Advies aan het Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering: 1 december 2023

Nummer: .

Agendapunt: 4b

Voor akkoord

Datum

Paraaf

Secretaris: A. Swart

1 december 2023

Onderwerp: financiële tussenrapportage

Inleiding

Jaarlijks stelt Het Algemeen Bestuur (AB) van de Gemeenschappelijke regeling havenschap Groningen Seaports (GR) een begroting en een jaarrekening op. Alle kosten van de GR komen uiteindelijk ten laste van Groningen Seaports NV (NV). Met de NV is afgesproken dat het resultaat van de GR uiteindelijk uitkomt op € 0. Het verschil tussen de lasten en baten van de GR heeft dus invloed op het resultaat van de NV. Daarnaast dient de GR verantwoording af te leggen aan de deelnemers over het financiële beleid en beheer. Zodoende is het van belang dat de GR een gedegen inzicht heeft en geeft in de inkomsten en uitgaven en de directe kosten van de GR. Ook om voor de toekomst een reële begroting op te kunnen blijven stellen is het van belang de financiële ontwikkelingen goed in beeld te hebben.

In de bijlage treft u een overzicht aan van de stand van zaken van de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023, zoals het AB deze heeft vastgesteld op 8 juli 2022. Hieronder treft u een korte toelichting op de posten.

Toelichting op de posten

- A. Het rekeningresultaat van de GR wordt ten gunste of ten laste gebracht van de exploitatie van de NV. Op basis van de huidige tussenstand is de conclusie dat er minder moet worden doorbelast (€ 58.000,-) dan verwacht. De reden hiervan is dat er minder advieskosten zijn gemaakt dan verwacht. Daar staat wel tegen over dat de personeelslasten en accountantskosten hoger uitvallen dan geraamd.
- B. De definitieve dienstenvergoeding wordt in overleg definitief vastgesteld (art 4.1. Dienstverleningsovereenkomst). Voor 2023 is deze voorlopig en onderbouwd vastgesteld (vergadering van het AB 12 mei 2023) op € 2.062.180. Dat is € 181.820 minder dan begroot. Aan de kostenkant zijn de rente op de lening en de borgstellingspremie met hetzelfde bedrag aangepast zodat dit budgetneutraal verloopt.
- C. De post "secretariaat en beheerkosten" is in dit overzicht voor de overzichtelijkheid gesplitst.
 1. De personele lasten zijn de kosten voor de vergoeding van de secretaris. Op basis van de uitgaven gedurende het eerste half jaar is het de verwachting dat de werkelijke kosten hoger zullen uitvallen (€ 32.800,-). Deze kosten houden verband met ziektevervangings van de secretaris. Het is de verwachting dat dit ook effect zal hebben in de rest van dit jaar en het komende boekjaar.

GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING HAVENSCHAP GRONINGEN
SEAPORTS

2. iBabs (vergaderkosten) zijn in dit overzicht specifiek opgenomen in de begroting. Overige vergaderkosten worden gedekt door de post “overige kosten”.
 3. Hier zijn de kosten als verslaglegging, drukwerk, catering, publicaties etc. ondergebracht.
- D. Het gaat hier om kosten voor zowel het vervaardigen van de financiële stukken als de controle van de jaarrekening. Op basis van gewijzigde wet- en regelgeving dient er voor het eerst dit jaar uitvoering te worden gegeven aan het interne controleplan. De uitvoering hiervan is uitbesteed aan Deloitte. De verwachting is dat door deze nieuwe werkwijze op termijn de accountantskosten zullen dalen.
- E. Gedurende het jaar kan het noodzakelijk zijn om extern advies en ondersteuning in te huren. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag geraamd. Bij het opstellen van de begroting is rekening gehouden met eventuele kosten voor advisering en onderzoek rondom de governance van de GR. Nu de deelnemers in de GR zelf de regie van dit vervolgtraject hebben ingezet is hier sprake van een onderschrijding.

Advies:

De financiële tussenrapportage voor kennisgeving en daarmee instemmen met de bijgestelde verwachting voor het resterende deel van 2023. Waarbij tevens wordt verwacht dat een vergelijkbaar effect in 2024 zal plaatsvinden.

Bijlage: Financiële stand van zaken en verwachting t.o.v. begroting 2023 over de eerste drie kwartalen 2023

Voorstel aan het Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering: 22 december 2023

Nummer: ..

Agendapunt: 4c

Voor akkoord

Datum

Paraaf

Secretaris: A. Swart

8 december 2023

Onderwerp: Informatiebrief aan deelnemers inzake vervolg onderzoek
"Economische ontwikkeling doorgrond"

Toelichting

Naar aanleiding van de onderzoeksrapporten "Economische ontwikkeling doorgrond" en "Doorontwikkeling governance Groningen Seaports" wordt voorgesteld om de deelnemers per brief op de hoogte te brengen van wat de GR in de tussentijd heeft gedaan naar aanleiding van deze rapporten.

Advies: In te stemmen met de informatiebrief aan de deelnemers.

Bijlage: - Brief aan deelnemers

Ons kenmerk: GR.20231220.01
Onderwerp: Adviesrapporten

Gemeenteraad Eemsdelta
Postbus 15
9900 AA APPINGEDAM

Delfzijl, 22 december 2023

Geachte heer, mevrouw,

In mei 2022 zijn de rapporten “Economische ontwikkeling doorgrond” en “Doorontwikkeling governance Groningen Seaports” opgesteld. U bent hierover destijds door ons geïnformeerd. Hierbij informeren wij u over de stappen die sindsdien zijn genomen.

Het Algemeen Bestuur heeft in haar vergadering van 17 juni 2022 uitgesproken dat het aan de deelnemers van de GR is om vorm te geven aan het governance vraagstuk. Hiervoor is door de deelnemende gemeenten en de provincie opdracht gegeven aan Lysias.

Voorts hebben de leden van ons Algemeen Bestuur vertrouwelijk inzage gehad in een vaststellingsovereenkomst dat is genoemd in het voornoemd rapport. Wij zien vanuit onze rol geen aanleiding tot het nemen van vervolgstappen op grond daarvan, waarmee voor de GR dit kan worden afgesloten.

Wij verwachten u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
namens het Algemeen Bestuur,

A. Schmaal
Voorzitter AB GR

A.A. Swart
Secretaris GR

Ons kenmerk: GR.20231220.01
Onderwerp: Adviesrapporten

Gemeenteraad Het Hogeland
Postbus 26
9980 AA UITHUIZEN

Delfzijl, 22 december 2023

Geachte heer, mevrouw,

In mei 2022 zijn de rapporten “Economische ontwikkeling doorgrond” en “Doorontwikkeling governance Groningen Seaports” opgesteld. U bent hierover destijds door ons geïnformeerd. Hierbij informeren wij u over de stappen die sindsdien zijn genomen.

Het Algemeen Bestuur heeft in haar vergadering van 17 juni 2022 uitgesproken dat het aan de deelnemers van de GR is om vorm te geven aan het governance vraagstuk. Hiervoor is door de deelnemende gemeenten en de provincie opdracht gegeven aan Lysias.

Voorts hebben de leden van ons Algemeen Bestuur vertrouwelijk inzage gehad in een vaststellingsovereenkomst dat is genoemd in het voornoemd rapport. Wij zien vanuit onze rol geen aanleiding tot het nemen van vervolgstappen op grond daarvan, waarmee voor de GR dit kan worden afgesloten.

Wij verwachten u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
namens het Algemeen Bestuur,

A. Schmaal
Voorzitter AB GR

A.A. Swart
Secretaris GR

Ons kenmerk: GR.20231220.01
Onderwerp: Adviesrapporten

Provinciale Staten van Groningen
Postbus 610
9700 AP GRONINGEN

Delfzijl, 22 december 2023

Geachte heer, mevrouw,

In mei 2022 zijn de rapporten “Economische ontwikkeling doorgrond” en “Doorontwikkeling governance Groningen Seaports” opgesteld. U bent hierover destijds door ons geïnformeerd. Hierbij informeren wij u over de stappen die sindsdien zijn genomen.

Het Algemeen Bestuur heeft in haar vergadering van 17 juni 2022 uitgesproken dat het aan de deelnemers van de GR is om vorm te geven aan het governance vraagstuk. Hiervoor is door de deelnemende gemeenten en de provincie opdracht gegeven aan Lysias.

Voorts hebben de leden van ons Algemeen Bestuur vertrouwelijk inzage gehad in een vaststellingsovereenkomst dat is genoemd in het voornoemd rapport. Wij zien vanuit onze rol geen aanleiding tot het nemen van vervolgstappen op grond daarvan, waarmee voor de GR dit kan worden afgesloten.

Wij verwachten u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
namens het Algemeen Bestuur,

A. Schmaal
Voorzitter AB GR

A.A. Swart
Secretaris GR

Lange Termijn Agenda GR Havenschap Groningen Seaports 2024 / 2025

Planning 2024 / 2025

Vergadering van het Algemeen Bestuur			
Verzenden	Datum	Tijd	Onderwerp
01-12-2023	22-12-2023	9.30 – 11.00	- Programma van eisen jaarrekening 2023 - LTA en vergaderrooster 2024 - Bedrijfsplan NV (ava)
19-04-2024	17-05- 2024	12.00-13.30	- Rapportage stavaza borgstelling (art 8.1 ovk borgstelling) - Jaarrekening NV (ava) - Vaststelling vergoeding ogv dienstverleningsovereenkomst (art 4.1. DV ovk) (AB)ⁱ - Rapportage havenmeester (met broodje)
21-06-2024	12-07-2024	14.00– 15.30	- Vaststelling rekening 2023 (AB) (58 lid 4 Wgr)¹ - Vaststelling begroting 2025 (AB) (58 lid 2 Wgr)²
29-11-2024	20-12-2024	9.30 – 11.00	- Programma van eisen jaarrekening 2024 - LTA en vergaderrooster 2025 - Bedrijfsplan NV (ava) - Evaluatie Treasurystatuut
11-04-2025	9-05- 2024	10.00-11.30	- Rapportage stavaza borgstelling (art 8.1 ovk borgstelling) - Jaarrekening NV (ava) - Vaststelling vergoeding ogv dienstverleningsovereenkomst (art 4.1. DV ovk) (AB)ⁱⁱ - Rapportage havenmeester

¹ Het dagelijks bestuur van het openbaar lichaam, het bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie of het gemeenschappelijk orgaan zendt de jaarrekening binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 15 juli van het jaar volgende op het jaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, aan Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

² Het dagelijks bestuur van het openbaar lichaam, het bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie of het gemeenschappelijk orgaan zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, aan Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Lange Termijn Agenda GR Havenschap Groningen Seaports 2024 / 2025

	<u>Vakanties 2024</u>	<u>Vakanties 2025</u>
Voorjaarsvakantie	17 feb – 25 feb	15 feb – 23 feb
Meivakantie	27 april – 5 mei	26 april – 4 mei
Zomervakantie	20 juli – 1 september	12 juli – 24 aug
Herfstvakantie	26 oktober – 3 november	18 okt – 26 okt
Kerstvakantie	21 december – 5 januari	20 dec – 4 jan

Tekst = wijziging van de planning of toevoeging

AB: doorgeleiding naar AB

Tekst = aandachtspunt

adhs: besluit n.a.v. aandeelhouderstrategie

Tekst = afgehandeld

ava: aandeelhoudersbesluit

Datum = aanleverdata besluitvorming ava

Qx: Afspraak in kwartaal overleg

- i Groningen Seaports N.V. zal de GR Havenschap Groningen Seaports jaarlijks, uiterlijk vóór 15 mei van elk kalenderjaar en voorts telkens wanneer de GR Havenschap Groningen Seaports daarom verzoekt, aan de GR Havenschap Groningen Seaports inzicht geven in:
1. De omvang van de financieringsbehoefte respectievelijk de financieringscurve in relatie tot het borgtochtenplafond.
 2. De aard en omvang van de geldleningen waarvan de looptijd eindigt in het lopende en komende boekjaar en die geherfinancierd moeten worden.
 3. De omvang van de geldleningen waarvoor door de GR borgtochten zijn afgegeven in relatie tot geldleningen waarvoor de GR geen borgtochten heeft afgegeven.
 4. De aard en omvang van zekerheden die door Groningen Seaports N.V. aan derden zijn verstrekt.
- ii Groningen Seaports N.V. zal de GR Havenschap Groningen Seaports jaarlijks, uiterlijk vóór 15 mei van elk kalenderjaar en voorts telkens wanneer de GR Havenschap Groningen Seaports daarom verzoekt, aan de GR Havenschap Groningen Seaports inzicht geven in:
1. De omvang van de financieringsbehoefte respectievelijk de financieringscurve in relatie tot het borgtochtenplafond.
 2. De aard en omvang van de geldleningen waarvan de looptijd eindigt in het lopende en komende boekjaar en die geherfinancierd moeten worden.
 3. De omvang van de geldleningen waarvoor door de GR borgtochten zijn afgegeven in relatie tot geldleningen waarvoor de GR geen borgtochten heeft afgegeven.
 4. De aard en omvang van zekerheden die door Groningen Seaports N.V. aan derden zijn verstrekt.

Voorstel aan het Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering: 22 december 2023

Nummer: ..

Agendapunt: 5a

Voor akkoord

Datum

Paraaf

Secretaris: A. Swart

1 december 2023

Onderwerp: Bedrijfsplan 2024 - 2028

Toelichting

Wij hebben van Groningen Seaports NV (de NV) het bedrijfsplan 2024 – 2028 ontvangen. De GR in de rol van aandeelhouder wordt gevraagd hieraan goedkeuring te geven.

Met dit bedrijfsplan wil de NV onder andere invulling geven aan de door ons vastgestelde aandeelhoudersstrategie. De aandeelhoudersstrategie is voor de GR als enig aandeelhouder het toetsingskader voor de te varen koers van de NV. Daartoe is met de NV afgesproken dat in de aan de aandeelhouder aangeboden documenten, zoals het bedrijfsplan nadrukkelijk een relatie wordt gelegd met deze strategie. De activiteiten van de NV dienen aantoonbaar bij te dragen aan de door de GR geformuleerde doelstellingen.

Op dit moment werken de organen die de GR zijn aangegaan aan een strategische beleidskader dat van invloed kan zijn op de huidige aandeelhoudersstrategie. Daarnaast wordt gewerkt aan voorstellen aangaande de governance van Groningen Seaports in brede zin. De uitkomsten van dit alles zal van invloed zijn op de komende bedrijfsplannen. Voor de korte termijn is het voor de GR als aandeelhouder van belang inzicht te hebben van de besluiten die van ons worden gevraagd op basis van het huidige beleid. Wij stellen dan ook voor om de NV te verzoeken ons te informeren over de activiteiten waarover wij in de eerste helft van 2024 een besluit moeten.

Bedrijfsplan i.r.t. de doelstellingen van de aandeelhouder

In het eerste hoofdstuk van het beleidsplan wordt een samenvatting gegeven van de kaders uit aandeelhoudersstrategie.

De doelstellingen zijn analoog aan de strategie onderverdeeld in:

- a. *Economische ontwikkeling en werkgelegenheid*
- b. *Duurzaamheid*
- c. *Financieel*

Ook het Nautisch beheer wordt in het plan behandeld. De uitvoering van het nautisch beheer vloeit niet voort uit de aandeelhouderstrategie, maar is een publieke taak van de GR die door middel van een dienstverleningsovereenkomst is belegd bij de NV. Daarmee is het wel een substantieel onderdeel van de bedrijfsvoering van de NV en dus een belangrijk onderdeel van het bedrijfsplan.

Het bedrijfsplan kenmerkt is met name richt op de financiën en bedrijfsvoering van de onderneming. De wijze waarop de doelen uit de aandeelhoudersstrategie worden gerealiseerd zijn opgenomen in de bijlage, de zogenaamde doelenboom.

Actuele ontwikkelingen

Van belang is dat wordt geconstateerd dan de ontwikkelingen in de wereld, zoals de oorlog in Oekraïne, de inflatie en de ontwikkeling van energieprijzen en rentestijgingen niet leiden tot een vermindering naar de vraag van terreinen, maar wel voor vertraging. Dit vertaald zich in het financiële rendement van de onderneming. De aanhoudende vraag maakt dat er voorinvesteringen moeten worden gedaan. Deze zijn in het bedrijfsplan opgenomen.

Er is de afgelopen periode gewerkt aan de Havenvisie. Voorspeld wordt dat deze in het jaar 2024 wordt vastgesteld. De havenvisie moet een uitwerking zijn van de visie op de ontwikkelingen in het gebied van de in de GR deelnemende gemeenten en de Provincie en tevens moet er samenhang zijn met de aandeelhoudersstrategie. Op dit moment wordt aan al deze visiedocumenten gewerkt. Het accent op het toetsen van dit bedrijfsplan aan de huidige aandeelhoudersstrategie moet dan ook worden beoordeeld met de verwachting dat de toetsingscriteria op korte termijn worden geherformuleerd.

Financiering en borgstelling

In het bedrijfsplan wordt aangegeven hoe de financiering voor de komende jaren vorm wordt gegeven. Uitgangspunt daarbij moet het besluit zijn zoals door de GR als aandeelhouder in 2016 is vastgesteld, met inachtneming de recente besluitvorming over de herfinanciering. De nieuwe faciliteiten die in de herfinanciering zijn afgesloten zijn verwerkt in dit bedrijfsplan. De borgstellingsplafond is daarbij vastgesteld op € 292 miljoen, het verwachte gebruik van de geborgde financiering komt in 2027 op € 258 miljoen en blijft daarmee ruim binnen het huidige plafond. De verwachting is dat vanaf dat moment de financiering kan worden afgebouwd.

Besluitvormingsproces

Er is een besluit nodig van het AB alvorens de GR als aandeelhouder goedkeuring kan verlenen aan het voorliggende bedrijfsplan van de NV in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. De voorzitter vertegenwoordigd de GR in de AvA.

- Advies:**
1. Te besluiten dat de vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering zijn stem zodanig uitbrengt dat goedkeuring wordt verleend aan het bedrijfsplan 2024 – 2028;
 2. de onderneming te verzoeken de aandeelhouder in de eerstvolgende vergadering van het Algemeen Bestuur te informeren over de geplande activiteiten die besluitvorming vragen van de aandeelhouder.

- Bijlage:**
- Advies aan de aandeelhouder
 - Bedrijfsplan 2024 – 2028
-

ALGEMENE VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS

ONDERWERP	BEDRIJFSPLAN 2024 - 2028		
DATUM VERGADERING	22 december 2023		
AGENDAPUNT		STATUS	■ Ter vaststelling
PROJECTNUMMER	n.v.t.		
KENMERK	20231114JV0001178969		
DIRECTIEBESLUIT D.D.	17 oktober 2023		

VOORSTEL	De algemene vergadering wordt verzocht over te gaan tot vaststelling van het Bedrijfsplan 2024 - 2028 van Groningen Seaports N.V. (hierna: de Vennootschap).
AANLEIDING	Het Bedrijfsplan 2024 - 2028 (hierna: het Bedrijfsplan) geeft de koers van de Vennootschap op hoofdlijnen aan en is voorzien van een financiële vertaling daarvan. Op grond van artikel 15.8 van de statuten van de Vennootschap dient het Bedrijfsplan van de Vennootschap te worden goedgekeurd door de raad van commissarissen van de Vennootschap, waarna het vervolgens door de algemene vergadering dient te worden vastgesteld. Ter vergadering van 9 november 2023 heeft de Raad van Commissarissen het Bedrijfsplan goedgekeurd en ligt nu ter vaststelling door de algemene vergadering voor.
TOELICHTING	<i>Ambitie en visie</i> Groningen Seaports heeft zich in de afgelopen decennia ontwikkeld van een havenbedrijf tot een economische zone met havenfaciliteiten. We zijn een groeiende organisatie die ruim 10 jaar geleden kleur heeft gekozen. En die kleur is groen. Met een groene visie op energie, bio-based chemie en circulaire economie bieden de scheepvaart en de bedrijven op onze locaties in Eemshaven en Delfzijl inmiddels werkgelegenheid aan ruim 14.000 mensen. Een derde van alle in Nederland gebruikte energie komt uit de Eemshaven. 15% van alle in Nederland geproduceerde chemische producten komen uit onze regio. We zijn trots op wat we tot nu toe hebben gerealiseerd met de groep professionals in ons bedrijf en met onze klanten, ketenpartners, aandeelhouder en omwonenden. En het is goed dat we om ons heen kijken, want de volgende grote sprongen worden nu gemaakt. Klimaatverandering is een groot thema. De wereldwijde uitstoot van broeikasgassen neemt nog altijd toe. De opwarming van de aarde remt eenvoudigweg niet snel genoeg af. Daarnaast vindt wereldwijd een snelle transformatie plaats op het gebied van grondstoffen, duurzaamheid, technologie, demografie en op sociaaleconomisch vlak. Wet- en regelgeving vraagt van ons dat we wendbaar zijn en samenwerken. Maar niet alleen regelgeving vraagt dat. De samenleving vraagt om samenwerking, transparantie, inspraak en overleg. De inwoners van Groningen staan daarin centraal. Zij maken deze provincie, zij participeren in initiatieven, zij hebben een belangrijke stem. En we willen dat ze meeprofiteren van de ontwikkelingen. Voor Groningen Seaports voelt het als noodzaak en als kans om een sprong voorwaarts te maken en het voortouw te nemen. Vooruitgang boeken door werk te maken van reductie, de economie te stimuleren en de leefbaarheid te verbeteren. Samen met de inwoners van Groningen, bedrijven en partners.

De ambities van Groningen Seaports zijn groot en deze worden vertaald in een herziene havenvisie die de Vennootschap momenteel opstelt in samenwerking met haar vele stakeholders.

Bedrijfsplan 2024-2028

Het Bedrijfsplan van Groningen Seaports is de financiële vertaling van de verwachtingen voor de komende jaren. Belangrijke pijlers onder het (financiële) Bedrijfsplan zijn de verwachte terreinuitgiftes, de ontwikkeling van de scheepvaart, de geplande investeringen en de verwachte kostenontwikkeling.

Groningen Seaports heeft de rol van ontwikkelaar die er toe leidt dat voorinvesteringen moeten worden gedaan in de ontwikkeling van het beheersgebied, waarbij de opbrengsten (met name uit de terreinuitgiftes) van te voren niet zeker zijn.

Keuzes

Ten aanzien van de investeringen is in het Bedrijfsplan een aantal bewuste keuzes gemaakt, enerzijds om behapbare investeringen te kunnen doen die aansluiten op de vraag in de markt en het verwachte tempo van uitgifte, anderzijds ook vanuit de financiële beperking als gevolg van de gemaximeerde geborgde financiering.

In het Bedrijfsplan (paragraaf 1.2) is geschetst welke investeringen in gebiedsontwikkeling zijn meegenomen en de gemaakte keuzes leiden er toe dat de focus in Delfzijl nu ligt op de gebiedsontwikkeling van de terreinen Heveskes en Oosterhorn Zuid. De ontwikkeling van De Valgen en het voormalig Aldel terrein zijn nog niet meegenomen in de investeringsplannen.

Voor de Eemshaven zijn de gebiedsinvesteringen gericht op de ontwikkeling van het resterende terrein op Energypark en de aanleg van een nieuwe kade aldaar en de ontwikkeling van de Emmapolder (nabij Vopak). De ontwikkeling van de Oostpolder is niet meegenomen in het Bedrijfsplan. Op nautisch vlak zijn op dit moment geen andere investeringen geraamd.

Ten aanzien van de investeringen in utiliteiten is het uitgangspunt dat pas tot investering wordt overgegaan op het moment dat ook de opbrengsten vanuit het gebruik van de utiliteiten zeker is. Echter voor bijvoorbeeld de waterstofinfrastructuur geldt dat het wellicht noodzakelijk is om (risicovolle) voorinvesteringen te doen om daarmee de ontwikkeling van het ecosysteem van de grond te krijgen. De investeringen in utiliteiten zijn nu slechts beperkt meegenomen in het Bedrijfsplan. Ter illustratie, de ontwikkeling van de H2-kickstarter (de waterstofverbinding tussen Eemshaven en Delfzijl) is nog niet meegenomen in het Bedrijfsplan.

Ondanks de beperking vanuit de financiering en de maximale borgstelling, is in het plan ruimte overgelaten om keuzes te kunnen maken en aanvullende investeringen te kunnen doen. Hier moet echter ook blijvend de balans worden gevonden tussen het doen van (voor)investeringen en groei in omzet & resultaat om zodoende ook een gezond positief financieel resultaat te behalen onafhankelijk van grondverkopen.

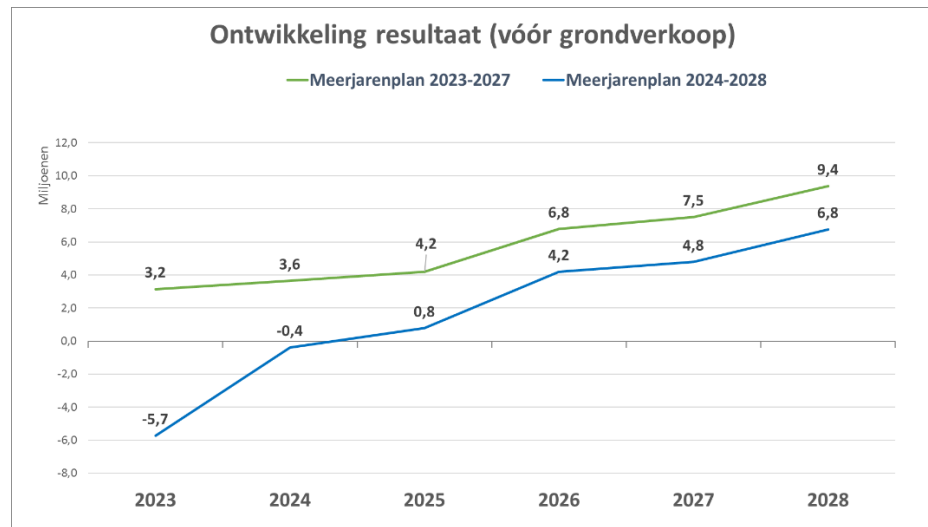
Resultaatontwikkeling

Het Bedrijfsplan laat een gezonde positieve resultaatsontwikkeling zien, maar ook dat we daar in 2024 naar verwachting nog niet zijn (verwacht negatief resultaat voor grondverkopen).

De groei van het resultaat in het Bedrijfsplan vloeit met name voort uit nieuwe gronduitgiftes in erfpacht. De inschattingen die medio oktober zijn gemaakt, zijn gebaseerd op een gebalanceerde afweging tussen kansen en risico's. We zien echter dat het huidige economische klimaat zijn weerslag heeft op de investeringsbeslissingen van leads in ons beheersgebied. Het

effect daarvan klinkt steeds sterker door, waardoor de ontwikkeling van het resultaat op korte termijn onder druk komt te staan.

Resultaatontwikkeling 2024 versus het voorgaande FMP 2023-2027

Het verwachte resultaat vóór grondverkoop is in 2023 negatief, onder andere door een eenmalige last als gevolg van de herfinanciering en de afwikkeling van het rentederivaat. Het totale verwachte resultaat 2024 vóór grondverkoop komt uit op - € 0,4 miljoen en ligt daarmee € 4,0 miljoen lager dan in het voorgaande FMP begroot voor 2024. Dit lagere resultaat wordt op hoofdlijnen veroorzaakt door een vertraging in de uitgifte van erfpachtgronden en een stijging van de kosten (met name inflatie). De positieve ontwikkeling van het resultaat in de jaren daarna is lijn met de verwachte groei in het voorgaande Bedrijfsplan, zij het vertraagd.

TIJDPAD

- 17 oktober 2023 besluitvorming directie
- 09 november 2023 goedkeuring RvC
- 22 december 2023 vaststelling AVA

BIJLAGEN

- Bedrijfsplan 2024-2028

BEDRIJFSPLAN

2024-2028

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Bedrijfsplan 2024-2028	4
2. Financieel Meerjarenplan 2024-2028	8
3. Financiering	13
4. Kasstroomoverzicht 2024-2028.....	17
5. Balansprognose 2023-2028	18
6. Meerjaren Investeringsplan 2024-2028	20
Bijlage A: Doelenboom 2024-2028	23

Inleiding

De statuten van Groningen Seaports N.V. schrijven voor dat de directie jaarlijks een bedrijfsplan opstelt voor een periode van vijf jaar. Het bedrijfsplan wordt na goedkeuring door de raad van commissarissen ter vaststelling aan de aandeelhouder voorgelegd. Op 9 november 2023 heeft de Raad van Commissarissen het Bedrijfsplan 2024-2028 goedgekeurd.

Hierbij biedt de directie het strategisch bedrijfsplan voor de jaren 2024-2028 en het financieel meerjarenplan van 2024-2028 ter vaststelling door de Algemene vergadering van Aandeelhouders aan. In dit document presenteert Groningen Seaports haar plannen op grond van haar missie, visie en ambitie voor de komende jaren en de daaraan gekoppelde inzet van middelen.

Vaststelling van het Bedrijfsplan 2024-2028 door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders is voorzien in de vergadering van Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 22 december 2023.

1. Bedrijfsplan 2024-2028

1.1 Aandeelhoudersstrategie en doelenboom

Groningen Seaports N.V. (hierna: Groningen Seaports) handelt binnen de kaders die in 2016 door haar aandeelhouder, de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports (hierna: de Gemeenschappelijke Regeling), zijn vastgelegd in de aandeelhoudersstrategie, te weten:

- beheer ontwikkeling en exploitatie van havens en terreinen;
- regierol, beheer, ontwikkeling en exploitatie van utiliteiten;
- faciliteren van optimalisatie van het vestigingsklimaat;
- participaties in deelnemingen ter uitvoering van de kerntaken; en
- een brede samenwerking met stakeholders gericht op de eigen kerncompetenties.

De Gemeenschappelijke Regeling heeft Groningen Seaports in de aandeelhoudersstrategie tevens een aantal doelstellingen en opdrachten meegegeven:

Economische ontwikkeling en werkgelegenheid

- gemiddelde groei van de werkgelegenheid van 2% per jaar;
- focus op de sectoren energie en data, chemie en recycling;
- focus op duurzaamheid via circulaire economie;
- verbeteren van het vestigingsklimaat.

Duurzaamheid

- 40% CO₂-reductie tussen 2015-2030;
- duurzame bedrijfsvoering door Groningen Seaports zelf;
- een bijdrage leveren in de verduurzaming van de bedrijvigheid in het haven- en industriegebied;
- verbinden van economische ontwikkeling met duurzaamheid;
- bevorderen van duurzaamheid door zelf nieuwe bedrijfsmodellen te ontwikkelen.

Financieel

- realisatie van een marktconform financieel rendement op eigen vermogen van 6,5% op nieuwe projecten;
- aantrekken van separate financiering voor nieuwe activiteiten;
- risicobeperking voor de Gemeenschappelijke Regeling door afbouw van de geborgde financiering;
- onderbouwing van de bijdrage aan de aandeelhoudersdoelstellingen in business cases;
- verbetering van de exploitatie door een sluitende exploitatiebegroting onafhankelijk van verkoop van gronden.

Nautisch Beheer (publieke taak)

De Gemeenschappelijke Regeling heeft in de dienstverleningsovereenkomst met Groningen Seaports en in de bijbehorende mandaatbesluiten en volmachten de publiekrechtelijke nautische taken van de Gemeenschappelijke Regeling overgedragen aan de havenmeester van Groningen Seaports.

In de afgelopen jaren is Groningen Seaports ook bij activiteiten die buiten het beheersgebied worden ontwikkeld als gesprekspartner c.q. adviseur betrokken geweest. De missie van Groningen Seaports luidt hierdoor als volgt:

Groningen Seaports creëert op verantwoorde en duurzame wijze clusters en partnerschappen op de proposities 'circulair', 'biobased chemie' en 'energie(gerelateerd)', om daarmee voor (toekomstige) klanten en andere belanghebbenden werkgelegenheid, waarde en leefbaarheid te realiseren binnen haar beheersgebied en in Noord-Nederland.

In het verlengde hiervan heeft Groningen Seaports in 2022 haar doelen voor de komende vijf jaar opnieuw tegen het licht gehouden en deze uitgewerkt naar onderliggende doelen, activiteiten en tijdplanningen. Het resultaat hiervan is de Doelenboom, die als bijlage A is bijgevoegd. De doelenboom is ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

De Doelenboom bevat de volgende doelen:

1. Managen van de groei, door:

- a. Uitbreiding van terreinen te realiseren:
 - verkenning van nieuwe ontwikkelgebieden gerealiseerd;
 - uitbreiding Oostpolder Eemshaven gerealiseerd.
- b. Bestaande terreinen vestigingsgereed te maken:
 - realiseren terreinontwikkeling;
 - verkenning strategie inbreiding gerealiseerd.
- c. Beschikbaarheid van (groene) feedstock/grondstoffen/energie te realiseren:
 - uitbreiding utiliteitsnetwerk gerealiseerd;
 - ontwikkeling Klimaatpark Delfzijl Zuid gerealiseerd;
 - alternatieven voor beschikbaarheid van energie en grondstoffen onderzocht;
 - tijdig openbare nutsvoorzieningen gerealiseerd.
- d. Voldoende aanwezigheid van arbeidspotentieel te realiseren:
 - Profileren Seaports Academy gerealiseerd;
 - Samen met andere organisaties aanpak arbeidsmarktproblematiek gerealiseerd.

2. Versterken van het vestigingsklimaat, door:

- a. Bij te dragen aan het realiseren/implementeren van gunstige wet- en regelgeving:
 - actiepunten uit Rapportage over problematiek bij recycling klanten gerealiseerd;
 - milieugebruiksruimte geoptimaliseerd;
 - compliant te zijn (nautisch/ruimtelijke ordening);
 - bestemmingsplannen Oosterhorn/Eemshaven gerealiseerd.
- b. Realiseren (positioneren binnen) Europese Hydrogen Valley:
 - investeringsplan waterstof Noord-Nederland t.b.v. het beheersgebied van Groningen Seaports gerealiseerd;
 - importlocatie waterstof gerealiseerd.
- c. Het vergroten van het aanbod en het verbeteren van de infrastructurele ontsluiting (incl. utiliteiten):
 - exportlocatie CO2 gerealiseerd;
 - buisleidingen Eemshaven Delfzijl gerealiseerd;
 - multimodale ontsluiting verbeterd;
 - Aanlanding van 10 GW wind op zee gerealiseerd;
 - CO2-neutrale energieproductie ontwikkeld
 - Havens op de benodigde diepte houden en toepassen slim gebruik baggerslib gerealiseerd

3. Organiseren van een toekomstbestendig/robuust bedrijf, door:

a. Realiseren van een positieve exploitatie onafhankelijk van grondverkoop:

- deelnemingen gerealiseerd;
- beschikbaarheid financiering gerealiseerd;
- vastgoed als verdienmodel ontwikkeld;
- verhouding verkoop/erfpacht geoptimaliseerd.

b. Doelmatig en doelgericht werken:

- governance structuur geoptimaliseerd;
- strategisch HR beleid gerealiseerd;
- multidisciplinaire teams ingericht;
- digitale samenwerking en kennisdeling gerealiseerd.

c. Verbeteren van veilige en schone havens:

- digitaliseringsprojecten havenactiviteiten gerealiseerd;
- scheepsvaartemissies gerealiseerd;
- beveiliging havens verbeterd.

In dit bedrijfsplan wordt uitgewerkt hoe Groningen Seaports dit gaat realiseren.

1.2 Actuele ontwikkelingen en de gevolgen hiervan voor Groningen Seaports

Een van de belangrijkste opdrachten die voor Groningen Seaports (GSP) uit de aandeelhouderstrategie voortvloeit, is het realiseren van economische ontwikkeling en duurzaamheid in het beheersgebied van GSP. De focus op “Groene groei” en de focus op de proposities circular, biobased chemie en energie(gerelateerd) hebben bijgedragen aan een sterk toegenomen vraag naar terreinen in het beheersgebied. De wereldwijde ontwikkelingen (zoals de oorlog in de Oekraïne, inflatie, energieprijzen en renteontwikkeling) leiden niet tot een vermindering van de vraag naar terreinen in ons beheersgebied, maar zorgen wel voor vertraging in daadwerkelijke uitgifte van deze terreinen. De onverminderde vraag betekent voor Groningen Seaports dat de druk hoog blijft om tijdig terreinen en utiliteiten in het beheersgebied te blijven ontwikkelen en door middel van voorinvesteringen te zorgen dat deze terreinen beschikbaar zijn op het moment dat de finale investeringsbeslissingen door onze leads worden genomen.

In het Bedrijfsplan zijn de hiertoe benodigde investeringen opgenomen. In Delfzijl betreft dat de verdere ontwikkeling van het terrein Heveskes (in 2020 gestart) en de terreinen aan de zuidkant van het Oosterhornkanaal (in 2022 gestart). Voor de ontwikkeling van De Valgen zijn in het Bedrijfsplan de investeringen meegenomen voor de leads die op korte termijn worden verwacht. Verdere ontwikkeling van dit terrein is vooralsnog nog niet meegenomen in het Bedrijfsplan. Voor de Eemshaven worden de resterende terreinen van het Energypark en de terreinen nabij de Emmapolder (ten zuiden van Vopak) ontwikkeld (geplande start in 2024). Ook bedrijventerrein Fivelpoort is volop in ontwikkeling. Voor al deze terreinen zijn voldoende concrete leads om in de komende planperiode de investeringen rendabel uit te kunnen voeren. De investeringen van Groningen Seaports zijn fors, maar vormen slechts een deel van de investeringen van naar schatting enkele miljarden die door de vestigende partijen zullen worden gedaan in het beheersgebied. Ook de impact op werkgelegenheid is groot, naar verwachting leidt de vestiging van nieuwe partijen tot 2.000 tot 2.500 nieuwe directe arbeidsplaatsen.

Om deze groei te kunnen realiseren, is in 2022 de organisatiewijziging gerealiseerd en is de formatie waar nodig uitgebreid. In 2023 is hieraan verdere invulling gegeven en staat de organisatiestructuur zoals beoogd. Voor 2024 is een uitbreiding van het team van Business Development voorzien, waarmee nog nadrukkelijker kan worden ingezet op de verbindende rol van Groningen Seaports op het gebied van utiliteiten, de energietransitie en duurzaamheid. Daarnaast wordt de IT organisatie versterkt om daar een inhaalslag te maken. Verder is in 2023 de herfinanciering afgerond waarmee ook voldoende financiële ruimte is gecreëerd om de geplande investeringen te kunnen uitvoeren.

In 2023 is in samenwerking met de vele stakeholders gewerkt aan de nieuwe Havenvisie van Groningen Seaports. Deze nieuwe Havenvisie borduurt voort op de ingeslagen weg vanuit de huidige Havenvisie “Groei = Groen”, maar gaat vooral ook verder en breder dan alleen duurzaamheid. Vooralsnog leidt de Havenvisie niet tot grote aanpassingen in de Begroting 2024 en het Bedrijfsplan 2024-2028. Na vaststelling van de Havenvisie zal in 2024 gestart worden met de uitvoering en implementatie van de nieuwe Havenvisie en zullen concrete initiatieven worden meegenomen in het volgende Bedrijfsplan.

De komende jaren moet door het bedrijfsleven majeure stappen en (financiële) keuzes worden gemaakt om de energie- en grondstoffentransitie te realiseren. Verdere reductie van de CO₂ uitstoot is noodzakelijk om doelen uit het Klimaatakkoord te bereiken. Groningen Seaports zal haar klanten ondersteunen in het maken van keuzes en zorgen dat de faciliteiten die daarvoor nodig zijn, tijdig zijn aangelegd. Dit geeft planologisch uitdagingen om tijdig ruimte te bieden aan de basis energie-infrastructuur en elektrolyzers om de transitie te kunnen faciliteren. Prioriteit is eveneens gewenst voor het besluit via welk tracé de benodigde kabels en leidingen door de Waddenzee kunnen gaan lopen en waar de aanlanding kan worden gerealiseerd. In de haven zullen terminals moeten worden ontwikkeld voor de op- en overslag van groene- en/of blauwe waterstof en CO₂. Naar verwachting zullen hier concrete stappen in worden gezet in 2024.

2. Financieel Meerjarenplan 2024-2028

Algemene toelichting op het Financieel Meerjarenplan

Grondslagen voor resultaatbepaling

Het Financieel Meerjarenplan 2024-2028 is opgesteld conform Titel 9 BW2.

Onder baten worden verstaan de baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. In de begroting zijn verwachte baten opgenomen. Bij het opstellen van de jaarrekening zullen alleen gerealiseerde baten worden verantwoord, niet gerealiseerde baten zullen voorzichtigheidshalve niet als baten worden verantwoord.

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Indien extra wordt afgeschreven, wordt dit toegelicht.

Bedrijfsplan 2024–2028 in cijfers

Een solide bedrijfsplan vereist een goed onderbouwd financieel meerjarenplan, waarin de gemaakte keuzen en gestelde prioriteiten zijn doorgerekend en op financiële haalbaarheid getoetst. Deze plannen worden jaarlijks geëvalueerd en, indien nodig, op basis van nieuwe keuzen aangepast. Naast de werkwijze voor de strategische planvorming is het onderliggend model van het financieel meerjarenplan 2024-2028 als volgt opgebouwd:

- rubricering van opbrengsten en kosten;
- gedetailleerd kasstroomoverzicht;
- op exploitatiemodel niveau kan worden aangegeven of uitgaven en inkomsten onzeker of zeker zijn;
- het meerjarenoverzicht 2024-2028 is op basis van de zekere projecten.

Met behulp van dit model kunnen er verschillende scenario's worden gepresenteerd.

De basis van het financieel meerjarenplan (FMP) is de Begroting 2024. De opbrengsten en kosten worden met 2,0% per jaar verhoogd vanaf 2025. Verder zijn de door de budgethouders opgegeven budgetwijzigingen verwerkt en zijn vanuit de geplande (zekere) investeringsprojecten de bijbehorende opbrengsten en afschrijvingslasten toegevoegd.

Het operationele resultaat wordt benut voor de financiering van toekomstige investeringen en projecten. Om die te realiseren zijn ook aanvullende financieringsbronnen nodig. De financieringsbehoefte is op basis van het financieel meerjarenplan geraamd en de bijhorende financieringslasten zijn verwerkt in het bedrijfsplan.

Rubricering Opbrengsten en Kosten

Projectie geconsolideerde resultaten tot en met jaar 2028

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028
Netto omzet scheepvaart	13.244	13.313	13.803	14.254	14.599
Terreinen core/non core business	27.252	29.323	33.041	36.305	39.325
Overige opbrengsten	2.813	3.290	3.581	3.637	3.626
BEDRIJFSOPBRENGSTEN	43.309	45.927	50.425	54.196	57.551
Personeelskosten	12.860	13.208	13.248	13.558	13.882
Afschrijvingen	10.269	11.216	11.692	12.951	13.530
Overige kosten	13.191	12.330	12.664	12.989	13.317
BEDRIJFSLASTEN	36.319	36.754	37.605	39.499	40.729
OPERATIONEEL RESULTAAT	6.990	9.173	12.820	14.698	16.822
Resultaat zon- en windparken	505	541	544	479	526
Resultaat deelnemingen	-484	-561	-565	-570	-574
TOTAAL DEELNEMINGEN	21	-20	-21	-90	-48
Rentelasten	-8.191	-9.928	-10.504	-10.614	-10.428
Borgstellingspremie	-1.545	-1.837	-2.012	-2.050	-2.021
Rentebaten	2.686	3.736	4.267	3.205	2.806
TOTAAL FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	-7.051	-8.029	-8.249	-9.458	-9.643
Bijzondere baten / lasten	0	0	0	0	0
Kosten GR Groningen Seaports	-344	-351	-358	-365	-372
Netto resultaat voor gronduitgifte	-383	773	4.192	4.784	6.759
Transactieresultaat gronden	8.245	-143	-67	-64	-109
Netto resultaat na gronduitgifte voor belastingen	7.862	630	4.125	4.719	6.650
Vennootschapsbelasting	-2.818	-1.497	-2.390	-2.559	-2.852
Netto resultaat na belasting	5.043	-867	1.735	2.160	3.798

Toelichting op het Financieel Meerjarenplan 2024-2028

Hieronder worden de bijzondere afwijkingen binnen het financieel meerjarenplan verklaard. De opbrengsten- en kostenposten die in de loop van de jaren geleidelijk oplopen worden niet toegelicht, omdat de stijging te maken heeft met indexatie van de prijzen.

BEDRIJFSOPBRENGSTEN

Netto omzet scheepvaart

Jaarlijks wordt voor de haventarieven bepaald met welk percentage er geïndexeerd gaat worden. Voor 2024 is voorlopig gerekend met de verwachte tariefstijging van 3%, vanaf 2025 is gerekend met 2% tariefstijging. Verder is een groei van de havengeldopbrengst opgenomen in samenhang met het vestigen van nieuwe klanten.

Terreinen core- en non-core-business

In onderstaande tabellen is de verwachte uitgifte uiteengezet met daarbij de verwachte jaaropbrengst. De grondverkoop zijn in het bedrijfsplan opgenomen onder het Transactieresultaat gronden.

Erfpacht

Bedragen x € 1.000

Jaar	Uitgifte (ha)	Cumulatieve uitgifte (ha)	Cumulatieve opbrengst (€)
2024	50	50	2.143
2025	41	91	4.433
2026	30	121	7.591
2027	30	151	10.483
2028	47	198	12.831

Grondverkoop

Bedragen x € 1.000

Jaar	Uitgifte (ha)	Cumulatieve uitgifte (ha)	Jaaropbrengst (€)
2024	9,9	9,9	9.035
2025	0,2	10,1	122
2026	0,2	10,3	124
2027	0,2	10,5	125
2028	0,2	10,7	126

Verder komt de groei in opbrengsten voort vanuit de exploitatie van utiliteiten. Dit betreft een vergoeding voor bijvoorbeeld waterstof- of stoomleidingen die worden aangelegd tussen verschillende bedrijven.

Overige opbrengsten

De overige opbrengsten bestaan uit werkzaamheden voor derden en voor een groot deel uit de dienstenvergoeding die in rekening wordt gebracht bij de Gemeenschappelijke Regeling. De hoogte van de dienstenvergoeding is gelijk aan de te betalen rente op de langlopende lening bij de Gemeenschappelijke Regeling en de borgstellingspremie.

BEDRIJFSLASTEN

Salarissen en sociale lasten

Groningen Seaports heeft sinds 1 april 2021 de CAO Havenbedrijf Rotterdam integraal overgenomen en in combinatie met de anciënniteits- en leeftijdsontwikkeling van het personeelsbestand stijgen de jaarlijkse lasten. In het financieel meerjarenplan is gerekend met 5% CAO-stijging in 2024 en 2% stijging per jaar vanaf 2025.

Afschrijvingen

De afschrijvingen gaan de komende jaren stijgen in lijn met de geplande investeringen. Na gereedkomen van projecten wordt gestart met afschrijven. Tegenover nieuwe afschrijvingen staat het aflopen van afschrijvingen over reeds bestaande activa.

Overige kosten

De overige kosten bestaan uit kosten voor regulier onderhoud van de havens, vaarwegen en assets binnen het beheersgebied. Verder bestaat dit uit marketingkosten, energiekosten, kosten onderzoeken en overheadkosten. Bij dit laatste gaat het onder meer om huisvestingskosten, kosten voor middelen en materialen en administratiekosten en algemene kosten. In het financieel meerjarenplan is rekening gehouden met een inflatiestijging van 2%.

Deelnemingen

Resultaat zon- en windparken

Dit betreft het verwachte resultaat vanuit deelnemingen in zonneparken en windparken. De specificatie van het resultaat in zon- en windparken is hieronder weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal zonneparken	353	357	361	321	342
Totaal windparken	152	184	184	158	185
Totaal resultaat zon- en windparken	505	541	544	479	526

Resultaat deelnemingen

Dit betreft het geprognosticeerde resultaat van Groningen Railport en Fivelpoort.

Financiële baten en lasten

Rentelasten

De specificatie van de rentelasten is hieronder weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal geborgd	7.953	9.752	10.394	10.576	10.428
Totaal ongeborgd	238	176	110	38	0
Totaal rentelasten	8.191	9.928	10.504	10.614	10.428

Borgstellingspremie

Dit betreft de premie ten gunste van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports als gevolg van de financieringen die onder de borgstelling worden aangegaan.

Rentebaten

Dit betreft de rentebaten in verband met het verstrekken van leningen aan diverse partijen.

Kosten GR Groningen Seaports

Dit betreft kosten die Groningen Seaports draagt ten behoeve van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports.

Resultaat grondverkopen en Vennootschapsbelasting

Transactieresultaat gronden

Groningen Seaports streeft naar een positief resultaat zonder verkoop van gronden. Voor met name 2024 is een aantal uitgiften van grond in verkoop opgenomen. Een overzicht van de hectares en verkoopresultaat is opgenomen onder 'Terreinen core- en non-core business'.

Vennootschapsbelasting

Het te betalen bedrag vennootschapsbelasting wordt bepaald op basis van de fiscale winst.

3. Financiering

In het treasurystatuut zijn de uitgangspunten, doelstellingen en kaders voor de uitvoering van het treasurybeleid vastgelegd. Voor het bepalen van de vermogensbehoefte van Groningen Seaports wordt een meerjarenprognose opgesteld, die gebaseerd is op het bedrijfsplan en het meerjaren investeringsplan. Op basis hiervan wordt bepaald hoeveel vreemd vermogen per ultimo van de komende jaren benodigd is. De omvang en wijze van financiering van het benodigde vreemd vermogen wordt in dit hoofdstuk weergegeven.

Vreemd vermogensbehoefte 2024-2028

In de onderstaande tabel wordt het verloop van de vreemd vermogensbehoefte op basis van het bedrijfsplan weergegeven. De verwachte totale vreemd vermogensbehoefte varieert van 2023 tot en met 2028 tussen € 204 miljoen en € 280 miljoen. De geborgde vreemd vermogensbehoefte per ultimo 2023 bedraagt naar verwachting € 175 miljoen. De totale verwachte geborgde financiering in het Bedrijfsplan bedraagt op het hoogste punt € 258 miljoen en blijft binnen het borgstellingsplafond van € 292 miljoen.

Het rentederivaat met de bijbehorende bijstortingsverplichting (CSA) is in 2023 beëindigd.

Bedragen x € 1 miljoen

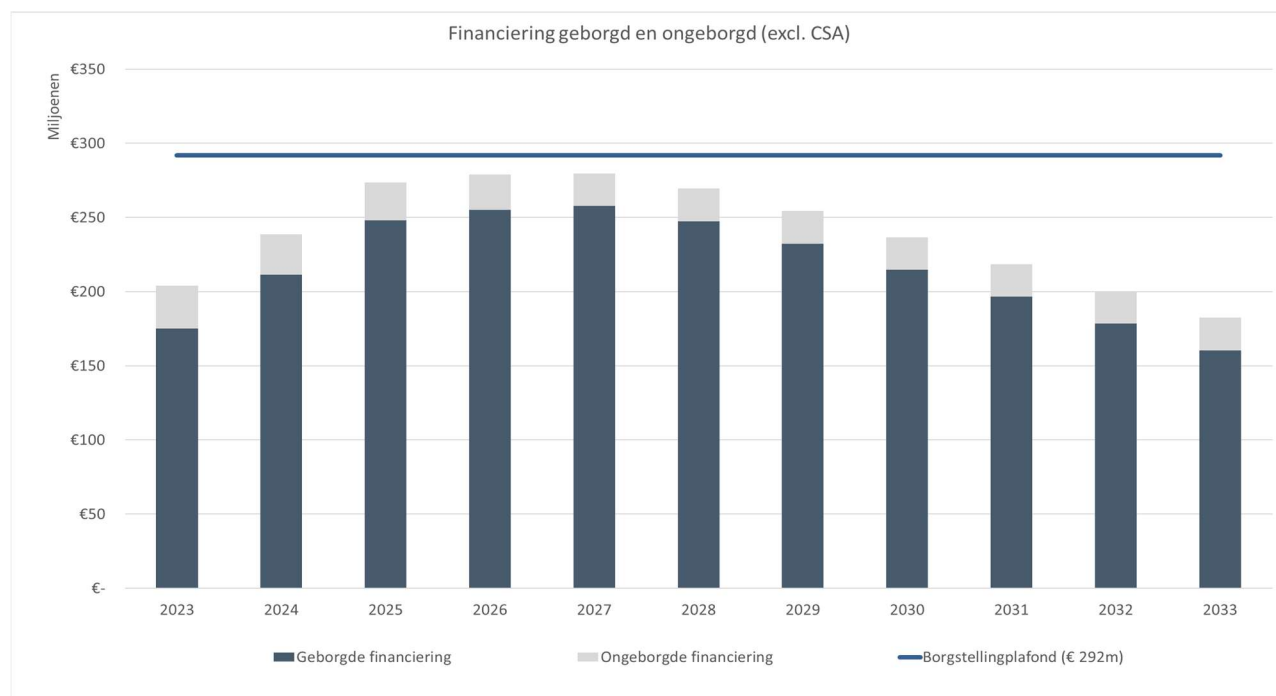
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Niet geborgde financiering:						
Lening GR	22	22	22	22	22	22
Projectfinanciering stoomleiding	7	5	4	2		
Totaal ongeborgde financiering	29	27	26	24	22	22
Geborgde financiering						
BNG Facility 15 yr	20	19	19	18	17	17
BNG Facility 12 yr	20	19	19	18	17	17
BNG Facility 10 yr	20	19	19	18	17	17
BNG Facility 8 yr	20	19	19	18	17	17
BNG Facility 6 yr	20	19	19	18	17	17
NWB Facility 20 yr	35	34	33	32	30	29
NWB Facility 18 yr	30	29	28	27	26	25
NWB Facility 18 yr - Investeringsfaciliteit		15	15	14	14	13
NWB Facility 7 yr - Investeringsfaciliteit		15	15	14	14	13
NWB - Herfinancieringsbehoefte				15	15	14
Geborgde kasgeldleningen (max. 73 mln)	10	22	65	63	73	70
Totaal geborgde financiering (excl. CSA)	175	211	248	255	258	247
Geborgde kasgeldleningen (CSA)						
Totaal geborgde financiering (incl. CSA)	175	211	248	255	258	247
Totaal	204	239	274	279	280	270

De ongeborgde 7-jaars-lening liep begin 2023 af en is omgezet naar een kortlopende geborgde financiering in 2023. Deze tijdelijke financiering is tijdens de herfinanciering in 2023 afgelost en komt daarom niet terug in bovenstaand overzicht.

De nieuwe faciliteiten die in de herfinanciering zijn afgesloten zijn verwerkt in het Bedrijfsplan. De resterende financieringsbehoefte wordt ingevuld door middel van een kasgeldfaciliteit. Deze kasgeldfaciliteit kent een maximum van € 73 miljoen. Omdat op de nieuwe financieringen moet worden afgelost, is een aanvullende financiering nodig om de volledige financieringsbehoefte in te vullen en niet boven het maximum van € 73 miljoen (verwacht in 2026) uit te komen. Deze aanvullende financieringsbehoefte is op basis van het huidige Bedrijfsplan pas medio 2026 noodzakelijk en is sterk afhankelijk van de realisatie van de investeringen en is daarom niet meegenomen in de huidige herfinanciering, maar zal ter zijner tijd worden afgesloten indien nodig.

Financieringsstrategie

De lange-termijn-financiering van Groningen Seaports is begin 2016 geëffectueerd. De verwachte financiering in de komende jaren is in onderstaande grafiek weergegeven en wordt hieronder toegelicht.

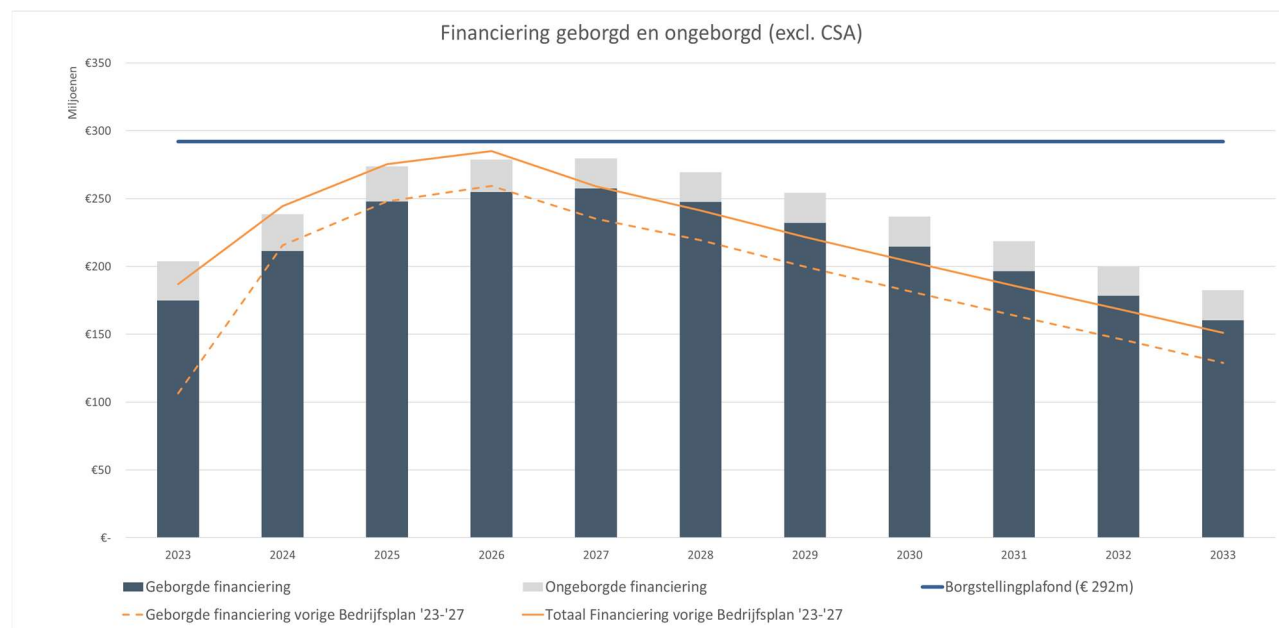

Het borgstellingplafond is nu op bij de herfinanciering vastgesteld op € 292 miljoen, het verwachte gebruik van de geborgde financiering komt in 2027 op € 258 miljoen en blijft daarmee ruim binnen het huidige borgstellingsplafond.

Het gebruik van financiering onder de borgstelling is het gevolg van de oplopende financieringsbehoefte door de toegenomen verwachte investeringen in onder andere Heveskes, ontwikkeling van terreinen op Oosterhorn Zuid en de ontwikkeling van het terrein en de kade op Energypark. Ook na 2027 zijn additionele investeringen te verwachten, maar deze zullen in omvang een stuk lager liggen. De toenemende operationele kasstromen zullen voor een afbouw van de financiering zorgen, de verwachting is dat vanaf 2027 de financiering kan worden afgebouwd.

Vergelijking vreemd vermogensbehoefte met vorige Bedrijfsplan 2023-2027

De totale financieringsbehoefte ligt in de komende jaren hoger dan in het vorige bedrijfsplan geraamd, als gevolg van gestegen kosten en investeringen en vertraging in de terreinuitgifte. Daarnaast zorgt de focus op erfpacht in plaats van verkoop van terreinen voor een aanvullende financieringsbehoefte en rentelasten.

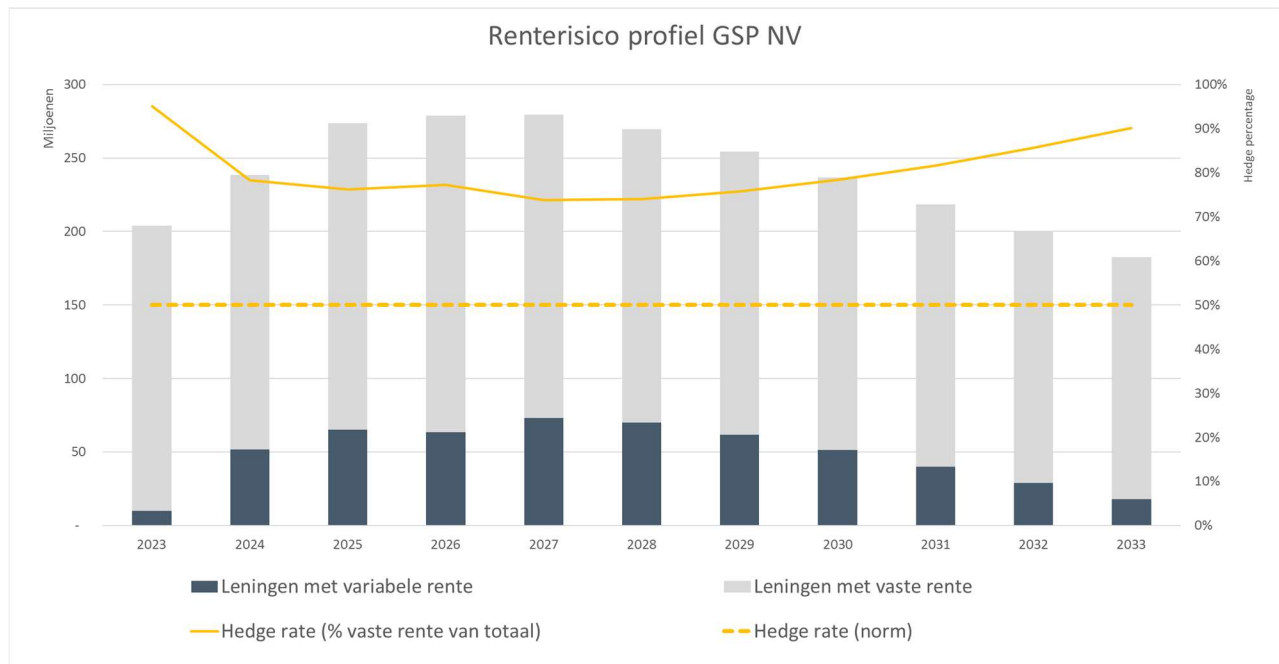

Ondanks de gestegen totale financiersbehoefte blijft de geborgde financiering binnen de bandbreedte van het borgstellingsplafond.

Renterisico

De financiering vindt zowel tegen vaste als variabele rente plaats. Om de impact van de renteontwikkelingen op het resultaat te beperken is in het vigerende treasurystatuut de renterisico-norm opgenomen. De renterisico-norm is het percentage leningen met een vaste rente versus het totaal aan leningen (hedgerate). De gehele bedrijfsplanperiode blijft het renterisico binnen de norm en ligt rond de 75% rentezekerheid.

In onderstaande grafiek is de verhouding leningen met vaste en variabele rente opgenomen. Het rentederivaat is in 2023 afgewikkeld, daarvoor zijn leningen met een vaste rente in de plaats gekomen. Een groot deel van de financiering is daarom met een vaste rente afgesloten. Omdat een deel van de beschikbare financiering (€ 30 miljoen) pas in 2024 hoeft te worden aangetrokken, wordt daarover nu ook renterisico gelopen tot aan afsluiten van deze faciliteiten. In onderstaande grafiek is deze toekomstige financiering daarom in 2024 opgenomen onder de leningen met variabele rente. Vanaf 2025 zitten deze leningen er als leningen met een vaste rente in.

4. Kasstroomoverzicht 2024-2028

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028
Netto resultaat na belastingen	5.043	-867	1.735	2.160	3.798
Afschrijvingen	10.269	11.216	11.692	12.951	13.530
Mutatie Vlottende activa	555	559	563	563	563
Mutatie Vlottende passiva	0	0	0	0	0
Mutatie Reserves/Voorzieningen	175	252	178	178	93
Bouwrente opbrengsten	-740	-1.088	-1.669	-1.075	-676
Operationele kasstroom	15.301	10.071	12.499	14.777	17.308
Transactieresultaat gronden	-8.245	143	67	64	109
Operationele kasstroom excl. transactieresultaat gronden	7.056	10.214	12.566	14.841	17.417
Investeringsuitgaven projecten	-33.903	-48.017	-34.157	-17.046	-8.624
Desinvestering (verkoop grond)	87	6	6	6	0
Mutatie Financiële activa	-16.226	2.860	16.481	1.501	1.455
Investeringskasstroom	-50.041	-45.151	-17.670	-15.539	-7.169
Mutatie langlopende leningen	23.000	-8.150	6.750	-8.950	-7.000
Mutatie kasgeldleningen (geborgd)	11.740	43.230	-1.579	9.712	-3.138
Mutatie liquide middelen	0	0	0	0	0
Financieringskasstroom	34.740	35.080	5.171	762	-10.138

De financieringskasstroom is het saldo van de operationele kasstroom en de investeringskasstroom. Tot en met 2026 verwacht Groningen Seaports een significante investeringskasstroom en is de uitgaande investeringskasstroom hoger dan de inkomende operationele kasstroom waardoor er (kasgeld)leningen moeten worden aangetrokken om het tekort te financieren.

Van 2024 tot en met 2026 is rekening gehouden met investeringen voor onder andere terreinontwikkeling van Oosterhorn Zuid en Heveskes en de bouw van (haven)infrastructuur ten behoeve van toekomstige gronduitgiftes.

De mutatie financiële activa in 2024 betreft met name het verstrekken van (achtergestelde) leningen aan diverse partijen in de Eemshaven en Delfzijl. De mutatie in 2026 betreft de afloop van een financial leasecontract voor een terrein waarvan Groningen Seaports lessor is.

De mutatie langlopende leningen betreft het aantrekken van nieuwe leningen in 2023 en 2024 met een looptijd langer dan een jaar waarop jaarlijks wordt afgelost.

De operationele kasstroom exclusief transactieresultaat gronden laat een stijgende lijn zien van € 7,1 miljoen positief in 2024 naar € 17,4 miljoen positief in 2028. Deze structurele operationele kasstroom zorgt ervoor dat de financiële positie sterker wordt en waardoor in de jaren na 2027 naast de aflossing van langlopende leningen ook kasgeldleningen kunnen worden afgelost.

5. Balansprognose 2023-2028

Bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec
Activa						
Materiële vaste activa	422.589	446.876	484.760	508.887	514.052	509.822
Financiële vaste activa	71.474	87.699	84.839	68.358	66.856	65.402
Vlottende activa	12.002	11.447	10.888	10.326	9.763	9.200
Totaal Activa	506.065	546.022	580.487	587.571	590.671	584.423
Passiva						
Eigen vermogen	283.065	283.488	288.531	287.664	289.399	291.559
Voorzieningen	2.040	2.215	2.467	2.645	2.823	2.916
Langlopende lening (GR)	22.006	22.006	22.006	22.006	22.006	22.006
Langlopende lening	164.850	186.700	178.450	184.500	177.500	170.500
Kortlopende financiering	10.030	21.771	65.000	63.421	73.133	69.994
Kortlopende schulden	34.450	38.575	37.950	37.925	35.250	23.650
Netto resultaat	423	5.043	-867	1.735	2.160	3.798
Totaal Passiva	506.065	546.022	580.487	587.571	590.671	584.423

Materiële vaste activa

Dit betreft de gronden en infrastructuur alsmede de in erfpacht uitgegeven terreinen. De afschrijvingen worden hierop in mindering gebracht. De toename van materiële vaste activa hangt samen met investeringen ten behoeve van toekomstige gronduitgiftes zoals de terreinontwikkeling Heveskes, Oosterhorn Zuid, Westlob, Energypark en (haven)infrastructuur zoals de bouw van een kade aan de Wilhelminahaven.

Financiële vaste activa

Dit betreft de waarde van de deelneming in Groningen Railport en wind- en zonparken, termijndebiteuren, financial lease waarbij Groningen Seaports lessor is en de actieve belastinglatentie. In 2024 is op de financiële vaste activa een toename te zien als gevolg van het verstrekken van (achtergestelde) leningen aan diverse partijen in de Eemshaven en Delfzijl.

Vlottende activa

De kortlopende vorderingen laten een gelijkmatig verloop zien.

Eigen vermogen

Dit betreft het eigen vermogen aangepast met het netto resultaat van het voorgaande jaar.

Voorzieningen

Dit betreft voorzieningen voor sanering terreinen, geluidsisolatie Oosterhorn, nazorg baggerspecieslibdepots en jubileum. Uitgaven die zijn voorzien worden ten laste van de voorzieningen gebracht.

Langlopende lening GR

Dit betreft de lening van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports aan Groningen Seaports NV.

Langlopende leningen

Dit betreft de leningen met een looptijd langer dan een jaar. In het hoofdstuk Financiering is hierop een uitgebreide toelichting te vinden.

Kortlopende financiering

Dit betreft de benodigde externe financiering met een looptijd korter dan een jaar.

Overige kortlopende schulden

Dit betreft de nog te betalen bedragen en vooruit ontvangen bedragen.

Nettoresultaat

Dit betreft het nettoresultaat dat aan het eigen vermogen van het volgende jaar wordt toegevoegd.

6. Meerjaren Investeringsplan 2024-2028

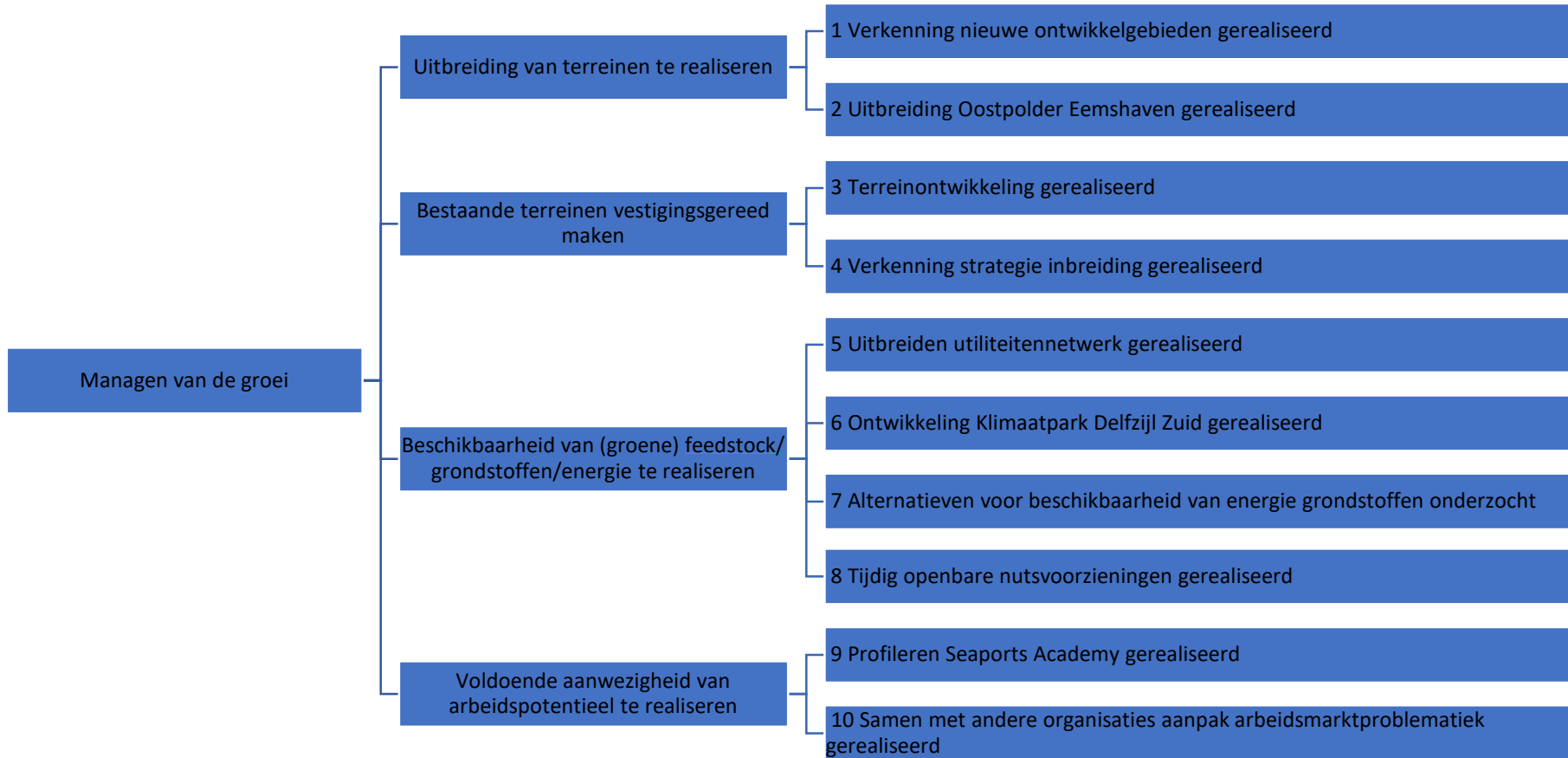
Geaccordeerde projecten		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 24-28
Oosterhorn Zuid - Terreinontwikkeling	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanleg kade	Z	x	x	x	x	x	x	x
Heveskes - Terreinontwikkeling	Z	x	x	x	x	x	x	x
Heveskes - Faciliteiten (CPD 2)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Ophoging terrein	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanleg infra & elektrakabel	Z	x	x	x	x	x	x	x
Overname kade	Z	x	x	x	x	x	x	x
Waterhuishouding Eemshaven	Z	x	x	x	x	x	x	x
Chemport Innovation Center	Z	x	x	x	x	x	x	x
De Valgen - Aanleg weginfra	Z	x	x	x	x	x	x	x
Oosterhorn Zuid - Duiker OH-kanaal	Z	x	x	x	x	x	x	x
Herstel oeverbescherming locatie Schipper	Z	x	x	x	x	x	x	x
Weginfra verkaveling (Short Sea area)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Pitpoint H2	Z	x	x	x	x	x	x	x
Hemelwaterafvoer Energypark (opvolger 1307A)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Investeringsplan tbv Offshore Wind	Z	x	x	x	x	x	x	x
Inrichtingsplan Kerkje Heveskes	Z	x	x	x	x	x	x	x
Verzwarend kade	Z	x	x	x	x	x	x	x
Inrichting Delfzijl	Z	x	x	x	x	x	x	x
Monitoring bufferpressen	Z	x	x	x	x	x	x	x
Belijning en bebording kaden	Z	x	x	x	x	x	x	x
Boerderij Blaauw	Z	x	x	x	x	x	x	x
Overname verharding	Z	x	x	x	x	x	x	x
Heveskes - Stoomleiding	Z	x	x	x	x	x	x	x
Ontmantelen locatie Schipper (voorziening)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Depot Oterdumerwarven/Heveskeslaan (voorziening)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Directievoering en toezicht Westlob	Z	x	x	x	x	x	x	x
Heveskes - Ontmanteling depot (voorziening)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Omzoming Oosterhorn fase 3 (3729D)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Safety Deal Eemsdelta	Z	x	x	x	x	x	x	x
Herstel oeverbescherming bij Schipper (subsidie)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Oosterhorn Zuid - Duiker OH-kanaal (subsidie)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Totaal geaccordeerde projecten		30.895.195	25.831.249	39.480.814	28.951.211	14.066.710	6.475.119	114.805.103
Nog niet geaccordeerde projecten		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 24-28
Waarvan zeker								
Oosterhorn Zuid - Aanleg kade en div. kosten	Z	x	x	x	x	x	x	x
Openbare infrastructuur H2	Z	x	x	x	x	x	x	x
Inrichting Emmapolder	Z	x	x	x	x	x	x	x
De Valgen - t.b.v. uitgifte	Z	x	x	x	x	x	x	x
Optimaliseren ISPS Westlob EH	Z	x	x	x	x	x	x	x
North Star Projecten (P000177)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Terrein Aldel	Z	x	x	x	x	x	x	x
Herstelwerkzaamheden talud	Z	x	x	x	x	x	x	x
Borgen roosters Drijvende Steiger	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanschaf extra laadpalen kantoor	Z	x	x	x	x	x	x	x
Openbare infrastructuur H2 (subsidie)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Zeker		209.947	3.263.992	3.043.550	1.398.550	111.800	0	7.817.892

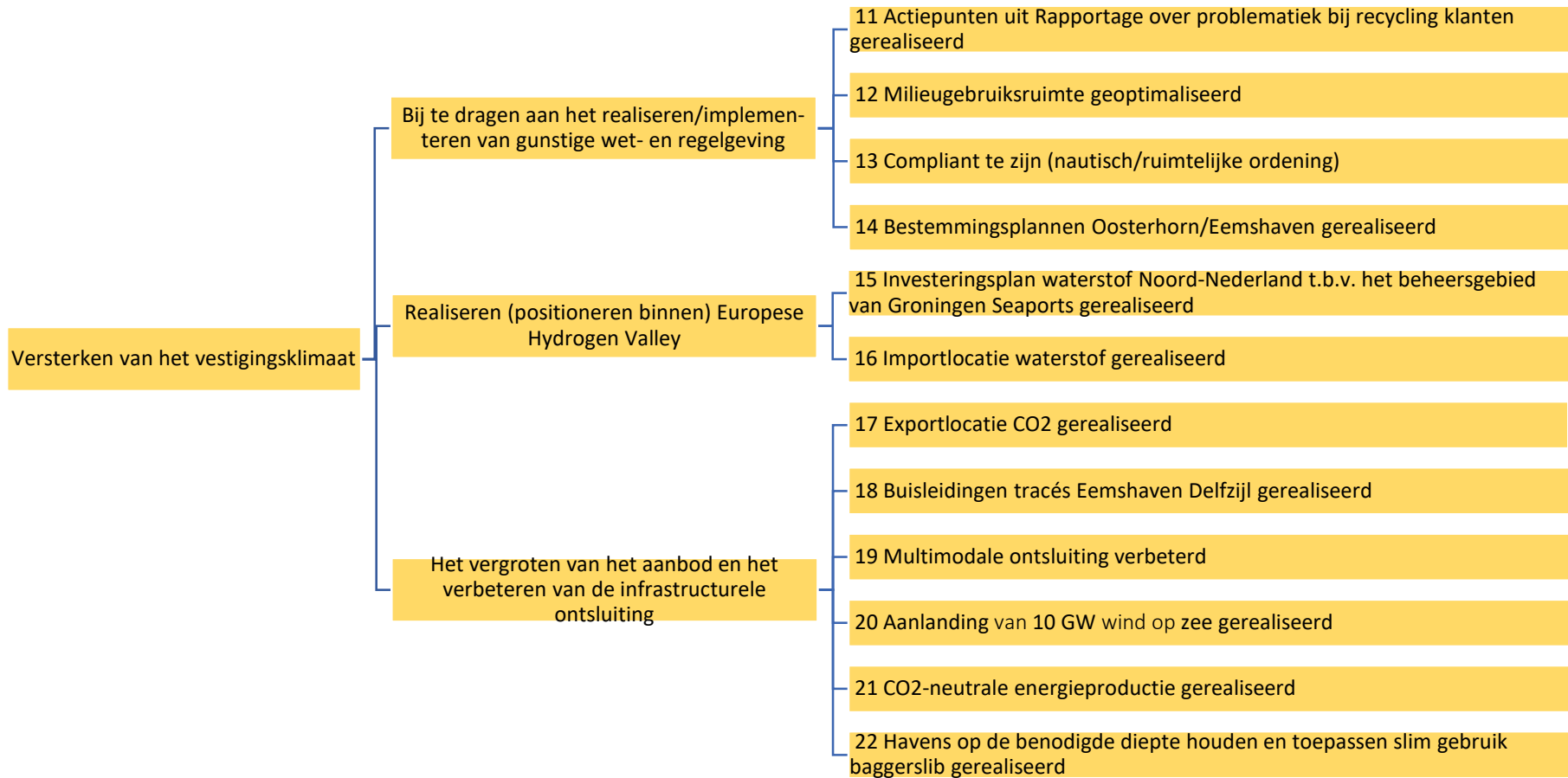
Nog niet geaccordeerde projecten		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 24-28
Waarvan onzeker								
De Valgen - resterende investeringen	O	x	x	x	x	x	x	x
Oosterhorn Zuid - Utiliteiten	O	x	x	x	x	x	x	x
Afmeervoorziening Zeehavenkanaal	O	x	x	x	x	x	x	x
Inrichten Aldel terrein (P000186)	O	x	x	x	x	x	x	x
H2 kickstarter (P000112)	O	x	x	x	x	x	x	x
Walstroom Zeevaart Beatrixhaven	O	x	x	x	x	x	x	x
Verzwarende kade - Aanleg (P000175)	O	x	x	x	x	x	x	x
Pijpleiding	O	x	x	x	x	x	x	x
Openbare infrastructuur H2 (3757) Fase 2 en 3	O	x	x	x	x	x	x	x
Boerderij Blaauw	O	x	x	x	x	x	x	x
Fietspad Oosterhorn	O	x	x	x	x	x	x	x
Waterstofleiding CPD2Delta	O	x	x	x	x	x	x	x
Aanpassing en aanleg infra Eemshaven	O	x	x	x	x	x	x	x
Uitbreiding OIWL fase 3	O	x	x	x	x	x	x	x
Ontwateringsplan Energypark	O	x	x	x	x	x	x	x
Uitbreiding OIWL fase 3 (subsidie)	O	x	x	x	x	x	x	x
Boerderij Blaauw - Subsidie	O	x	x	x	x	x	x	x
Verzwarende kade - Bijdrage derden	O	x	x	x	x	x	x	x
Walstroom Zeevaart Beatrixhaven subsidie	O	x	x	x	x	x	x	x
Pijpleiding (subsidie)	O	x	x	x	x	x	x	x
Onzeker		928.800	17.705.152	34.149.040	25.149.491	6.991.500	5.591.500	89.586.684
Totaal nog niet geaccordeerde projecten		1.138.747	20.969.144	37.192.590	26.548.041	7.103.300	5.591.500	97.404.576

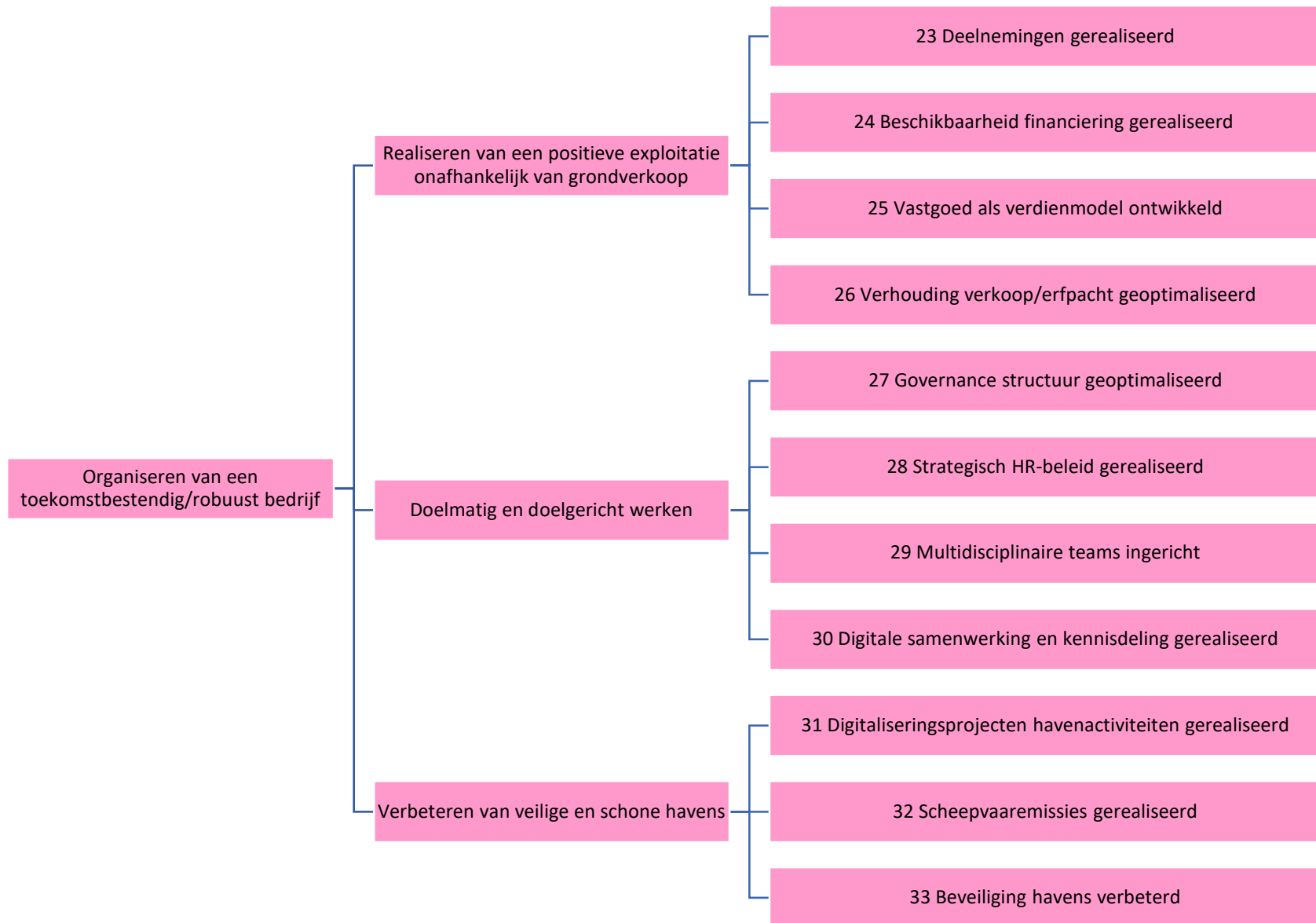
Vervangingsinvesteringen		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 24-28
Reeds geaccordeerd								
Overige voorziene investeringen	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanpassing afwatering Ecozone Eemshaven (7581)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Groot onderhoud diverse kunstobjecten	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging armaturen lichttoeren	Z	x	x	x	x	x	x	x
Dakbedekking Hoofdkantoor	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging ANWB masten Eemshaven (NW21)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Wegenonderhoud 2019-2022	Z	x	x	x	x	x	x	x
Versnelde vervanging walstroomkasten	Z	x	x	x	x	x	x	x
Herstel Farmsumersteiger/Ligboxen	Z	x	x	x	x	x	x	x
Steenbestorting zeehavenkanaal (7557)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Voorbereiding groot onderhoud (7577)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Herstellen en re-linen duikers	Z	x	x	x	x	x	x	x
Beplating loods Weiwerd	Z	x	x	x	x	x	x	x
Schermdammen Eemshaven	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging stopcontacten werkplekken kantoor	Z	x	x	x	x	x	x	x
Geaccordeerde vervangingsinvesteringen		1.859.674	1.220.914	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000	7.220.914
Nog te accorderen - zeker								
Wegenonderhoud 2023-2026	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging radarsysteem	Z	x	x	x	x	x	x	x
Groot onderhoud Heemskebrug	Z	x	x	x	x	x	x	x
Waterhuishouding Oostlob buitendijks	Z	x	x	x	x	x	x	x
Gevelisolatie Oosterhorn	Z	x	x	x	x	x	x	x
Energiebesparingsplicht katoorgebouw	Z	x	x	x	x	x	x	x
Waterhuishouding 'De Stern'	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanpassing afwatering Weiwerd (duikers)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging Lichtmasten Farmsumerpoort	Z	x	x	x	x	x	x	x
Oeverbescherming Zeehavenkanaal	Z	x	x	x	x	x	x	x
Hardware Gladheidsbestrijding	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanpassing waterkarren	Z	x	x	x	x	x	x	x
Groot onderhoud drinkwaterleiding Delfzijl	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanpassing drinkwaterleiding Eemshaven	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging VHF zenders	Z	x	x	x	x	x	x	x
Klimaatregeling archiefunit	Z	x	x	x	x	x	x	x
Camera's Drijvende Steigers	Z	x	x	x	x	x	x	x
Lichtopstgaten Doekgatkanaal	Z	x	x	x	x	x	x	x
Zeker		258.665	2.047.500	2.905.500	1.450.000	700.000	150.000	7.253.000

Vervangingsinvesteringen								
Nog te accorderen - onzeker								
Vervanging peilboot Havenschap 1	O	x	x	x	x	x	x	x
Duurzaamheid Handelskade Oost 1 (P000185)	O	x	x	x	x	x	x	x
Onzeker		0	950.000	2.750.000	0	0	0	3.700.000
Nog te accorderen vervangingsinvesteringen		258.665	2.997.500	5.655.500	1.450.000	700.000	150.000	10.953.000
Totaal vervangingsinvesteringen		2.118.338	4.218.414	7.155.500	2.950.000	2.200.000	1.650.000	18.173.914
Interne projecten								
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 24-28
Reeds geaccordeerd								
Nader te bepalen interne projecten	Z	x	x	x	x	x	x	x
Kleine investeringen	Z	x	x	x	x	x	x	x
Kleine ICT vervangingen	Z	x	x	x	x	x	x	x
Meubilair	Z	x	x	x	x	x	x	x
Herinrichting Receptie Kombuis	Z	x	x	x	x	x	x	x
ICT persoonsgebonden hardware	Z	x	x	x	x	x	x	x
CRM	Z	x	x	x	x	x	x	x
Dynamics, digitalisering inkoopproces	Z	x	x	x	x	x	x	x
Upgrade Portatlas 2021	Z	x	x	x	x	x	x	x
Administratie scheepsafval	Z	x	x	x	x	x	x	x
Geaccordeerde interne projecten		315.105	387.500	287.500	287.500	287.500	429.000	1.679.000
Nog te accorderen								
Aansluiting op EMSWe	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging VTS-simulator	Z	x	x	x	x	x	x	x
Afvalinzameling binnenvaart	Z	x	x	x	x	x	x	x
Ontvangst RIS-meldingen in NHIS	Z	x	x	x	x	x	x	x
Hosting/beheer ICT basisinfrastructuur	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aansluiting op Loodswezen	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vervanging multifunctionals	Z	x	x	x	x	x	x	x
Uitbreiding kantoortuin	Z	x	x	x	x	x	x	x
Vloerbedekking gangen etage 3 & 4	Z	x	x	x	x	x	x	x
Aanpassing Nijlicht Multifunctionele ruimte	Z	x	x	x	x	x	x	x
Realisatie katooruimte naast de waddenzaal	Z	x	x	x	x	x	x	x
Sta bureaus	Z	x	x	x	x	x	x	x
Sleutelbeleid en sleutelplan	Z	x	x	x	x	x	x	x
AED's	Z	x	x	x	x	x	x	x
Dynamics (Havenafvalplan)	Z	x	x	x	x	x	x	x
Nog te accorderen interne projecten		75.000	1.151.700	800.000	570.000	380.000	70.000	2.971.700
Totaal interne projecten		390.105	1.539.200	1.087.500	857.500	667.500	499.000	4.650.700
Windparken en Zonneparken								
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Zonnepark	Z	x	x	x	x	x	x	x
Totaal Windparken en Zonneparken		1.025.173	-	-	-	-	-	
Deelnemingen en Leningen								
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Verwachte lening	Z	x	x	x	x	x	x	x
Verwachte deelneming	Z	x	x	x	x	x	x	x
Totaal Deelnemingen en Leningen		10.000.000	20.000.000	-	-	-	-	
Investeringskosten zeker + onzeker		45.567.558	72.558.007	84.916.404	59.306.752	24.037.510	14.215.619	
Totaal zeker		44.638.758	53.902.855	48.017.364	34.157.261	17.046.010	8.624.119	
Totaal onzeker		928.800	18.655.152	36.899.040	25.149.491	6.991.500	5.591.500	
Totaal investeringskosten zeker (excl. deelnemingen)		33.613.586	33.902.855	48.017.364	34.157.261	17.046.010	8.624.119	

Bijlage A: Doelenboom

Groningen Seaports N.V.
Handelskade Oost 1
Postbus 20004 · 9930 PA DELFZIJL
Havennymer: 1001
Telefoon +31 (0) 596 640 400

E-mail: info@groningen-seaports.com
Website: www.groningen-seaports.com
Twitter: [@groningerhavens](https://twitter.com/groningerhavens)

GRONINGEN SEAPORTS

Kenmerk: 20231114JV0001178969b

AANDEELHOUDERSBESLUIT

(inzake vaststelling van het Bedrijfsplan 2024-2028 Groningen Seaports N.V.)

Besluit van de enig aandeelhouder van de naamloze vennootschap: **Groningen Seaports N.V.**, statutair gevestigd te Delfzijl en kantoorhoudend te 9934 AR Delfzijl, Handelskade Oost 1 (postadres: Postbus 20004, 9930 PA Delfzijl), ingeschreven in het handelsregister onder nummer 58141057; hierna ook te noemen: **Vennootschap**.

DE ONDERGETEKENDE:

Havenschap Groningen Seaports, gevestigd te Delfzijl, kantoorhoudende te (9934 AR) Delfzijl, Handelskade Oost 1 (postadres: Postbus 20004, 9930 PA Delfzijl), zijnde een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen, voorheen genaamd: Havenschap Delfzijl/Eemshaven, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van zeven april negentienhonderdnegenentachtig, nummer 89.008542, en in werking getreden op één januari negentienhonderdnegentig, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 64859126; hierna ook te noemen: **Aandeelhouder**;

NEEMT HET VOLGENDE IN AANMERKING:

- A. de Aandeelhouder is de houder van alle aandelen op naam in het geplaatste kapitaal van de Vennootschap;
- B. de Vennootschap heeft geen aandelen aan toonder uitgegeven;
- C. met medewerking van de Vennootschap zijn geen certificaten van aandelen uitgegeven en is geen recht van vruchtgebruik of pandrecht op de aandelen van de Vennootschap gevestigd ten gevolge waarvan de vruchtgebruiker of pandhouder de rechten heeft die de wet toekent aan de houders van met medewerking van de Vennootschap uitgegeven certificaten;

GRONINGEN SEAPORTS

Kenmerk: 20231114JV0001178969b

- D. de directie van de Vennootschap heeft het Bedrijfsplan 2024-2028 Groningen Seaports N.V. opgesteld (hierna: **het Bedrijfsplan**);
- E. ter vergadering van 9 november 2023 heeft de Raad van Commissarissen van de Vennootschap het Bedrijfsplan goedgekeurd;
- F. artikel 20.5 van de statuten van de Vennootschap opent de mogelijkheid tot het nemen van aandeelhoudersbesluiten buiten vergadering;

EN BESLUIT HIERBIJ BUITEN VERGADERING:

- tot vaststelling van het Bedrijfsplan 2024-2028 Groningen Seaports N.V.

ONDERTEKENING:

Dit besluit is ondertekend in de plaats en op de datum zoals hieronder bij de handtekening is vermeld.

.....
naam : A. Schmaal
functie : voorzitter van het Algemeen Bestuur
plaats : Delfzijl
datum : 22 december 2023